

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň základní školy

Studijní obor Český jazyk – Anglický jazyk

Podmínky práce učitele v mezinárodním srovnání

THE WORK CONDITIONS OF THE TEACHERS IN THE INTERNATIONAL COMPARISON

Diplomová práce: *09-FP-KPP-42*

Autor:

Jana RIEDLOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Petr Urbánek, Dr.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
67	0	0	2	66	6

V Liberci dne:

Čestné prohlášení

Název práce: Podmínky práce učitele v mezinárodním srovnání
Jméno a příjmení autora: Jana Riedlová
Osobní číslo: P06100064

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne:

.....

Poděkování

Děkuji tímto doc. PaedDr. Petru Urbánkovi, Dr. za cenné připomínky a rady, které mi během psaní diplomové práce velice pomohly.

Dále bych ráda poděkovala všem, kteří se aktivně či pasivně podíleli na vzniku této diplomové práce a také moc děkuji za jejich morální a finanční podporu.

Anotace

Cílem diplomové práce je porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. K tomuto srovnání byly vybrány čtyři podmínky (pracovní náplň a povinnosti učitelů, odborná pomoc, systém dalšího vzdělávání a spolupráce s rodiči a veřejností) z celé škály podmínek práce učitele.

V teoretické části jsou nejprve popsány vzdělávací systémy obou zemí a následně jsou oba systémy podrobeny komparaci. V následujících kapitolách jsou představeny vybrané podmínky práce učitele.

V praktické části byla zvolena metoda strukturovaného hloubkového rozhovoru. Rozhovoru se zúčastnili učitelé obou zemí a odpovídali na otázky, které se také týkají vybraných podmínek práce učitele.

Klíčová slova: učitel, školský systém, podmínky práce učitele, povinnosti učitele, spolupráce s rodiči, rozhovor

Annotation

The aim of the diploma thesis is to compare the work conditions of the teachers in the Czech Republic and in England. It was used four conditions (duties of the teachers, expert assistance, the system of further education and cooperation with parents and public) from the whole group of the work conditions of the teachers.

The school systems of these countries are described and then compared. The chosen conditions are introduced in the following chapters.

The method of structured in-depth interview was used in the practical part. The teachers from both countries took part in this interview and answered the questions which dealt with the chosen conditions.

Key words: teacher, school system, work conditions of the teacher, duties of teacher, cooperation with parents, interview

OBSAH

Úvod	8
Cíl diplomové práce	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. UČITEL	10
1.1. Obecný popis profese	10
1.2. Učitel nižšího sekundárního vzdělávání	12
2. ŠKOLSKÉ SYSTÉMY	16
2.1. Historický vývoj českého školství	16
2.1.1. Od roku 1774 do roku 1918	16
2.1.2. Období 1918-1989	17
2.1.3. Situace po roce 1989	19
2.2. Vzdělávací systém České republiky	20
2.2.1. Předškolní vzdělávání	20
2.2.2. Základní vzdělávání	21
2.2.3. Střední vzdělávání	21
2.2.4. Vyšší odborné vzdělávání	22
2.2.5. Vysokoškolské vzdělávání	23
2.3. Vzdělávání učitelů v České republice	23
2.4. Historický vývoj britského školství	24
2.4.1. Školství v 19. století	24
2.4.2. Školství ve 20. století	24
2.4.3. Současné trendy ve školství v Anglii	25
2.5. Vzdělávací systém Anglie	26
2.5.1. Předškolní vzdělávání	27
2.5.2. Primární škola	27
2.5.3. Sekundární škola	28
2.5.4. Vysoké školy	28
2.6. Vzdělávání učitelů v Anglii	29
2.7. Komparace školských systémů	29
3. PODMÍNKY PRÁCE UČITELE	32
3.1. Obecná charakteristika	32
3.2. Vybrané vnější podmínky práce učitele	33
3.2.1. Pracovní náplň a povinnosti učitelů	34
3.2.2. Odborná pomoc	38
3.2.3. Systém dalšího vzdělávání	41
3.3. Vybrané vnitřní podmínky práce učitele	45
3.3.1. Vztahy s rodiči a veřejností	45

II. PRAKTICKÁ ČÁST	51
4. KONCIPOVÁNÍ VLASTNÍHO VÝZKUMU	51
4.1. Cíl výzkumu	51
4.2. Metoda výzkumu	51
4.3. Realizace vlastních rozhovorů	52
5. VÝSLEDKY VÝZKUMU A DISKUZE	54
5.1. Pracovní náplň a povinnosti učitelů	54
5.2. Odborná pomoc	55
5.3. Systém dalšího vzdělávání	56
5.4. Vztahy s rodiči a veřejností	58
Shrnutí	59
6. ZÁVĚR	60
7. POUŽITÁ LITERATURA	62
8. INTERNETOVÉ ZDROJE	65
9. SEZNAM PŘÍLOH	66
10. PŘÍLOHY	67

Úvod

Škola a oblasti, které s ní souvisejí, jsou v dnešní době neustále zkoumány a podrobovány různým výzkumům, analýzám a následně publikovány. Všechny aktivity, které se tomuto tématu věnují, nám odhalují nové poznatky. Obor školství je obecně proměnlivou oblastí, tudíž zde dochází k novým a novým závěrům. Jednou z těchto oblastí jsou i podmínky práce učitele základní školy, které se v průběhu času postupně proměňovaly a budou se jistě i v budoucnu měnit.

Oblastí, které spadají do podmínek práce učitele, je několik. Rozhodla jsem se zaměřit jen na ty, o kterých si myslím, že nejsou moc často podrobovány analýze, a jsou z mého úhlu pohledu velice zajímavé a důležité. Výběr podmínek práce učitele pro danou komparaci byl také závislý na získání dostatečného množství dat. Pro diplomovou práci byly ke komparaci vybrány čtyři indikátory z celkové škály podmínek práce učitele.

Jako budoucí členka učitelského sboru základní školy jsem se rozhodla porovnat je s podmínkami, které nabízí jiná země Evropské unie. Konkrétně se jedná o Anglii, jež je jednou ze čtyř částí Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je členěna na tři kapitoly. Jelikož se jedná o porovnání podmínek práce učitele základní školy v České republice a v Anglii, je první kapitola věnována učiteli, jeho obecnému popisu a následně je specifikován učitel nižšího sekundárního vzdělávání. Jako druhou kapitolu jsem si zvolila školské systémy, protože v obou systémech nalezneme rozdíly a součástí kapitoly je i podkapitola nesoucí název vzdělávání učitelů v České republice a v Anglii. Ve třetí kapitole jsou již popsány podmínky práce učitele a specifikovány mnou vybrané podmínky. Pořadí kapitol bylo voleno záměrně. Domnívám se, že nejprve je vhodné popsat postavu učitele, následně se zaměřit na jeho vzdělání a potom popsat jeho podmínky práce, které jsou mu v obou zemích ustanoveny.

Praktická část se skládá ze dvou kapitol. V těchto kapitolách, v nichž je formulován výzkumný problém a metodika diplomové práce. Práce je ukončena samotnou komparací získaných dat, závěrem, seznamem použitých zdrojů a přílohami.

Cíl diplomové práce

Cílem této diplomové práce je porovnání podmínek práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. K tomuto srovnání byly použity tyto dvě metody: metoda hloubkového strukturovaného rozhovoru a obsahová analýza.

Aby mohlo být cíle dosaženo, bylo nezbytné se na začátku zorientovat v problematice profese učitele a podmínek jeho práce a to zejména indikátorů, které byly vybrány ke komparaci. Dále jsem se zaměřila na školské systémy a systémy učitelského vzdělávání ve sledovaných zemích.

Zjištěné výsledky a vytvořené závěry jsou popsány v kapitole číslo 5 - Výsledky výzkumu a diskuze a Závěr, ve kterém jsou navrženy další srovnání zaměřené na komparaci podmínek práce učitele.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. UČITEL

1.1. Obecný popis profese

Lze si povšimnout, že tento pojem zahrnuje více úhlů pohledu, jak na definici můžeme nahlížet. Jeden z přístupů rozdělení je segmentace dle předmětů, které učitelé vyučují. Příkladem mohou být učitelé matematiky, českého jazyka, cizích jazyků, společenských věd atd. Druhou možností je rozčlenit učitele podle institucí, na kterých působí. Potom hovoříme o učitelích mateřských škol, základních škol, středních škol, gymnázií aj. Dalším rozdělením může být funkce, kterou na daných školách zastávají. Tímto způsobem můžeme učitele rozdělit na třídní učitele a výchovné poradce. Do této problematiky lze zahrnout i etapy profesní dráhy. Jedná se o učitele, kteří začínají s touto profesí anebo ti, které již můžeme nazývat odborníky s mnohaletou praxí. U anglicky píšících didaktiků, jako je Harmer (2001) nebo Parrott (1993), se můžeme setkat s dalším rozdělením učitelů. Jedná se například o tzv. kontrolora, organizátora, projektanta a podobně. Každý z nich je charakterizován jinými kompetencemi a metodami práce.

Jak již bylo zmíněno, existuje více možností, kterými bychom mohli charakterizovat povolání učitele. Nejvhodnějším řešením se ale jeví obecný popis dle pedagogického slovníku. „*Učitel – jeden z hlavních aktérů vzdělávacího procesu, profesně kvalifikovaný pedagogický pracovník, vykonávající učitelské povolání.*“¹

Pedagogický pracovník – učitel je specifickou profesí, která v sobě zahrnuje mnoho aspektů. Dle Vašutové (2004) je lze shrnout do následujících bodů:

- Hodnocení žáků
- Diagnostika výchovných a vzdělávacích potřeb žáků
- Komunikace se žáky
- Komunikace s rodiči, kolegy atd.
- Řešení výchovných situací a problémů
- Sebehodnocení

¹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009. 395 s.

- Sebevzdělávání
- Vytváření příjemného klimatu a prostředí
- Motivace
- Empatie
- Tolerance
- Trpělivost
- Tvořivost
- Sebeovládání
- Zodpovědnost
- Psychická odolnost vůči stresům a následnému syndromu vyhoření
- Vysoké nároky společnosti

Každý dospělý člověk prošel základním vzděláváním, a proto osobnost učitele hodnotí podle vlastních vzpomínek. Následně je ovlivněn dalšími podněty, které mu učitelé poskytují prostřednictvím jeho dětí. Společnost má ale tendence pamatovat si více ty špatné zkušenosti a zážitky s učiteli. Málokdo z nás si vzpomene na dobrého pedagoga, který byl pro něho vzorem. Učitel a jeho pracovní doba jsou často zmiňovanými tématy při různých debatách a diskuzích, ať už v osobním životě nebo prostřednictvím médií. Dalo by se říci, že učitel je tzv. postava veřejná. Přichází do styku s dětmi, rodiči, kolegy, a také jak již bylo uvedeno, s médii. Následně se tedy vytváří jeho celkový obraz, který z mého úhlu pohledu není moc lichotivý.

Když se zaměříme na kvalifikační požadavky kladené na učitele, zjistíme, že k výkonu tohoto povolání je nutné vysokoškolské vzdělání pro jednotlivé stupně vzdělávání. Stále ještě ale chybí mnoho kvalifikovaných pedagogických pracovníků pro výuku cizích jazyků, výchovných nebo odborných předmětů. Tento problém může být způsoben odchody učitelů do jiných profesí a zaměstnání kvůli nízkému platovému ohodnocení, rušení škol nebo i jiných osobních důvodů.

V současné době zaznamenáváme ve školství další dva hlavní znaky. Prvním z nich je stárnutí pedagogických sobrů. Jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci, nejčastějším důvodem bývá odchod na jiné pracoviště nebo nenastoupení absolventů učitelství. Druhým, dlouhodobým znakem je vysoká feminizace školství. Na základních školách

působí až 80% žen. Tak vysoké procento žen-učitelek je způsobeno tím, že není dostatečný zájem mužů o studium na pedagogických fakultách, dále je to představa, že se jedná čistě o ženské povolání a významným důvodem je i platové ohodnocení, které není považováno za dostatečné pro zajištění rodiny. Když se setkáme s mužem ve školství, ve většině případů se jedná o manažerské místo, tedy místo ředitele nebo zástupce ředitele školy.

Povolání učitele je i velice časově náročnou činností. Ačkoliv se to na první pohled nezdá, protože učitel přece podle veřejnosti odučí „pouhých“ 22 hodin za týden a pak už má volno, sami učitelé vědí, že tomuto povolání věnují i několik hodin svého osobního volna. Pokud se učitel nespokojí jen s otevřením učebnice a vyplněním předem daných cvičení, ale snaží se pro své žáky vymýšlet a vytvářet nové učební pomůcky, potom mu taková příprava zabere mnoho hodin a někdy i dní.

Vykonávat tak fyzicky i psychicky náročné povolání, jakým je povolání učitele, vyžaduje velké úsilí a mnoho energie. Učitel musí naplnit cíle vyučování, udržet kázeň a dobré vztahy ve třídě, připravit žáky pro budoucí život a povolání a také splnit požadavky, které na něho klade celá společnost i rodiče. Náročné školní situace přinášejí učitelům únavu a stres, který může vyústit v tzv. syndrom vyhoření. Následně se potom mění jejich postoj k žákům (všichni žáci jsou špatní), postoj k práci a ke kolegům. Učitelé se necítí být dostatečně oceňováni, motivováni a dalo by se říci, že se mění celkový způsob jejich života. Učitel by se měl naučit rozpoznat tyto stavy a účinně jim předcházet například vhodnou relaxací, věnováním určitého času koníčkům a zálibám, měl by mít oporu ve svém partnerovi a rodině a také si udržovat zdravé sebevědomí.

1.2. Učitel nižšího sekundárního vzdělávání

Kvalifikační požadavky

Jak již bylo zmíněno, v České republice je tento učitel známý spíše pod pojmem učitel 2. stupně základní školy. K výkonu tohoto povolání je nutné vysokoškolské vzdělání. Tato podmínka je stanovena zákonem č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a to ve znění „*Učitel druhého stupně základní školy získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu.*“²

² <http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich>

V Anglii je učitelské povolání podmíněno také vysokoškolským vzděláním. Jako minimum byl stanoven bakalářský titul a od září roku 2010 je také vyžadována platná licence pro vzdělávání. Tuto licenci je nutno obnovovat každých pět let, pokud vláda nestanoví jiná pravidla. Dále anglická vláda usiluje o to, aby lidé, kteří vykonávají učitelskou profesi, získali magisterský titul, který zajistí vyšší úroveň vzdělávání v zemi.

Učitel jako vzor

Být učitelem, vzorem a působit na žáky v tomto obtížném věku, jakým je rozmezí mezi 11 až 16 rokem věku, ve kterém dochází k tělesným i psychickým změnám, je velice náročné. Dospívající se snaží nalézt svou vlastní identitu a bouří se proti autoritám, tudíž i proti učiteli. Dle Harmera (2001) mají rozhodující postavení spolužáci a kamarádi a učitel musí vyvinout hodně úsilí a motivace, aby žáky dostatečně zaujal. Teenageři, pokud jsou vtáhnuti do učební látky, jsou velmi dobrými posluchači a také jsou velice kreativní. Proto je na nás na učitelích používat vhodné, motivující a zajímavé materiály.

Proměna role učitele

Role učitele nižšího sekundárního vzdělávání, stejně jako role učitele na ostatních stupních, se v průběhu času změnila. Učitel již není pouhým předavatelem znalostí a zkušeností a žák pouhým pasivním příjemcem. Na učitele jsou stále kladeny větší a náročnější požadavky. Jeho hlavním úkolem je příprava žáků pro život a jejich budoucí povolání, ale aby bylo těchto požadavků dosaženo, musí se učitel neustále vzdělávat, zajímat se o nové skutečnosti, být odolný vůči stresu atd.

Učitel by se měl snažit vidět svého žáka komplexně. Být mu pomocníkem, rádcem, autoritou, vzorem a také ho dostatečně motivovat a rozeznat jeho subjektivní potřeby. Stále více se ve školách objevují žáci jiných národností, proto se role učitele se posunula zase o něco dále. Snaží se orientovat ve zvycích, tradicích těchto národů a také předat správné vzorce chování k dětem odlišných národností.

Individuální vzdělávací potřeby

Také se častěji setkává s dětmi, které mají individuální vzdělávací potřeby, příkladem jsou integrovaní žáci se specifickými poruchami učení a chování, žáci se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním, ale také s žáky nadanými. Všichni tito žáci potřebují speciální péči a pozornost, takže je opět na učiteli, aby se s těmito specifickými potřebami

obeznámil a mohl tak efektivně vykonávat své povolání. Práci s těmito žáky mu usnadňují speciální pedagogická centra a poradny, na které se může obrátit o pomoc a o radu.

Učitel a technika

S vývojem techniky jsou učitelé nabízeny různé možnosti prezentace a procvičování učební látky. Ať už se jedná o interaktivní tabule, e-beamy, počítačové programy a další. A opět je na učitelích, aby se s těmito pomůckami seznámil a vhodně je využíval při výuce.

Učitel a veřejnost

Nedílnou součástí učitelské profese je i komunikace s rodiči a veřejností. Může být například velice těžké přesvědčit velmi ambiciózní rodiče o tom, že dítě není hloupé, ale pouze nedisponuje takovými vlastnostmi, které by mu umožnily dosáhnout vynikajících výsledků. A na druhé straně přesvědčit rodiče o opaku. Jejich dítě by mohlo být výrazně lepší, kdyby ukázalo nějakou snahu a zájem o učivo. S některými rodiči může být spolupráce velice obtížná, a to buď kvůli časové náročnosti jejich povolání anebo nezájmem o chod školy a prospěch jejich dítěte.

Učitel očima veřejnosti

V současné době se můžeme setkat i s poklesem autority učitele, ať už ze strany rodičů, žáků nebo ze strany médií. Společnost především vidí výhody učitelské profese, jako jsou prázdniny, kratší pracovní doba a méně pracovních povinností. Každý občan má svou jedinou a správnou představu o tom, jak by se měl učitel chovat, jak by měl vyučovat, jak by měl řešit výchovné situace, jak by měl hodnotit apod. On přece ví, jak se jeho děti chovají, tak proč to nezvládá i ten učitel.

Také je na učitelích, aby řešil výchovné a pedagogické problémy, které mohou mít původ v rodinném prostředí nebo i v médiích. Jedná se především o záškoláctví, šikanu, užívání návykových látek apod.

Právě ve věku od 11 do 15 až 16 let jsou žáci v rizikovém období. A úkolem učitele je tyto problémy řešit, poskytovat vhodnou prevenci a seznamovat žáky s následky, ke kterým může dojít.

Učitel a legislativa

Další oblastí jsou organizační a legislativní požadavky, které jsou kladeny na učitele. Každá škola si musela vytvořit svůj vlastní školní vzdělávací plán, který byl velice časově náročný a lišil se od dosavadních požadavků na učivo. Zahrnuje mezipředmětové vztahy, klíčové kompetence, nově vzniklé předměty a je na učiteli, jak se s tím „vypořádá“.

Shrnutí

Jak si můžeme povšimnout, povinností, požadavků a úkolů, které musí učitelé řešit v rámci svého povolání, a které jsou na jejich bedra kladeny, je nespočet. Je na samotném učiteli, a to zvláště na jeho fyzických a duševních dispozicích, jak se s těmito úkoly, které na něho klade stát, ředitel, rodič a žák vyrovná.

Také se může stát, že jich v budoucnosti bude přibývat, a učitel je již nebude schopen nadále zvládat. Doufejme tedy, že se pohled společnosti a státu, a celkové pracovní podmínky učitele, v brzké budoucnosti změní k lepšímu.

2. ŠKOLSKÉ SYSTÉMY

V České republice a Anglii najdeme odlišné vzdělávací systémy. Záměrně byla vybrána pouze jedna část Velké Británie, protože v každé části Spojeného království nalezneme odlišnosti v systému vzdělávání. Těmto vzdělávacím systémům jsou věnovány následující pasáže. Cílem je popis jednotlivých částí vzdělávání a také vysvětlení, jak fungují v obou zemích. Popis je doplněn o grafická schémata těchto systémů uvedených v přílohách (Příloha č. 1 a Příloha č. 2). Součástí této kapitoly je i vývoj školství v těchto zemích a následná komparace těchto systémů.

2.1. Historický vývoj českého školství

2.1.1. Od roku 1774 do roku 1918

V 18. století dochází u nás k největším změnám ve školství. V roce 1774 byla v českých zemích pro děti ve věku od 6 do 12 let stanovena vzdělávací povinnost. Toto nařízení je známo také pod pojmem Všeobecný školní řád Marie Terezie. Byly zavedeny tři druhy škol – školy triviální, školy hlavní, školy normální. V triviálních školách, zakládaných při venkovských farách, se vyučovalo tzv. trivium (čtení, psaní a počítání), náboženství a základy zemědělství a řemesel. Vyučovalo se v jedné až ve dvou třídách a jeden učitel vyučoval všechny zmíněné předměty. Ve školách hlavních působili tři až čtyři učitelé a žákům byly předávány základy latiny, rozšiřovala se znalost trivia a náboženství a opět byly předávány poznatky z oblasti řemesel, zemědělství a vedení domácího hospodářství. Školy normální měly být vzorem pro všechny školy v zemi. Zde byla vzdělávána nejen mládež, ale pořádaly se i vzdělávací kurzy pro učitele. Na tomto typu školy působí čtyři až pět učitelů a vyučovalo se náboženství, latina, sloh, přírodopis apod. V roce 1775 jsou zřizovány tzv. preparandy – přípravné kurzy pro učitele.

Důsledkem tohoto nařízení bylo rozšiřování škol, vzdělávání i nižších vrstev a učitel se stal nejen předavatelem vzdělání, ale také šířitelem vlastenectví a národního sebeuvědomování. Od poloviny 19. století má stát právo na řízení školství a školský zákon z roku 1869, tzv. Hasnerův zákon (platí až do roku 1918), stanovuje, že děti jsou v osmileté školní povinnosti vychovávány v mravně náboženském duchu a jsou rozvíjeny jejich schopnosti, aby se z nich stali řádní lidé a členové společnosti. Na školách jsou zaváděny i další

předměty jako je např. zeměpis a přírodopis. Tento zákon dále vymezuje ekonomické a sociální zabezpečení učitelů a zřizuje čtyřleté učitelské ústavy s maturitou. Dále učitel musí podstoupit dvouletou praxi a úspěšně složit zkoušku učitelské způsobilosti, aby mohl vyučovat na obecné škole. K vyučování na měšťanské škole musel učitel úspěšně absolvovat zvláštní zkoušku způsobilosti z odborných předmětů. Absolventky ženských učitelských ústavů mohou také působit ve školství, ale jen do doby než se provdají (toto nařízení zrušeno až v roce 1919).

Dominující postavení má obecná škola a také nižší reálné školy, ze kterých později vznikly městské školy. Po ukončení primárního vzdělávání měli žáci možnost volby a to ze tří typů středních škol. Jednalo se o vyšší ročníky obecné školy, tříleté měšťanské školy a osmiletá gymnázia nebo sedmileté reálné školy. Po absolvování úplného gymnázia bylo možno nastoupit na vysokou školu.

Na konci 19. století jsou zakládány učitelské spolky a jednoty, vydávány časopisy pro učitele a pořádány konference. O jejich největší podporu se zasloužil G. A. Lindner (1828-1887). Vedle vznikajících německých učitelských spolků (např. Německý školský spolek, Verein der deutschen Lehrerinnen, Verein der Musiklehrerinnen atd.), můžeme stejné aktivity nalézt nejen v Čechách, ale i na Moravě a ve Slezsku. (Ústřední matice školská Čechách, Matice moravská, Matice opavská). A velký vliv zaznamenávají i ženské učitelské spolky (Jednota učitelek moravských, Katolická jednota českých učitelek atd.).

2.1.2 Období 1918-1989

V roce 1918 se české země v důsledku první světové války odtrhávají od Rakousko-uherské monarchie a vzniká nový samostatný stát Československo. A právě v tomto období se učitelé pokouší o reformu školství, které vycházejí z přirozeného vývoje dítěte. A tak vznikají nové typy škol. Jde o tzv. volnou školu (rozvíjí citové a volní stránky osobnosti dítěte) a činnou školu (žáci si osvojují poznatky vlastní činností a zkušenostmi). V roce 1918 bylo také zřízeno Ministerstvo školství a národní osvěty. V červnu roku 1922 byl přijat Malý školský zákon, který vymezoval obsah vzdělávání, cíle a úkoly školy. Podoba školské soustavy se však nezměnila a stále ji určoval Hasnerův zákon z roku 1869. Povinná docházka byla ustanovena na dobu osmi let.

V tomto období se mnoho pedagogů snaží vytvořit tzv. jednotné všeobecně-vzdělávací školy. Obrovský vliv na tyto snahy má i zahraničí. Velkou osobností v reformním hnutí je Václav Příhoda (1889-1979), který byl pověřen vytvořením školské reformy. Následně tedy vzniká Příhodův „Organizační a učební plán reformních škol“. Velkou inspirací se mu staly reformy školství v Americe, Švýcarsku, Francii i Německu. Ucelená představa o jeho nové československé škole je sepsána ve spise „Racionalizace školství“, která je rozdělena do pěti částí. První pojednává o školské racionalizaci, druhá o psychologických základech školské organizace, třetí o diferenciaci školské soustavy, čtvrtá o organizaci školské práce a poslední se zabývá školou jako kulturní organizací. Příhodovi jde o školu jednotnou, vnitřně diferencovanou, pracovní. Jejími podstatnými rysy jsou: aktivita žáků; výchova by měla vycházet z přirozené životní situace; učivo má být vybíráno na základě zájmů, potřeb a nadání dítěte; hlavní učební metodou je samoučení, kdy sami žáci hledají otázky a nalézají na ně odpovědi. Reformní hnutí zaznamenalo i některé úspěchy. V roce 1932 a 1933 byly vydány nové učební osnovy pro jednotlivé typy škol. V období protektorátu, ale všechny snahy o obrodu škol skončily. Byl zesílen dozor nad školami, zrušily se vysoké školy a celý rozvoj národní vzdělanosti a kontakt se vzděláním a kulturou v Evropě se zcela zásadně narušil.

Po druhé světové válce nastává ale mnohem horší situace, protože celý stát, tudíž i oblast školství, jsou ovlivněny politickou ideologií. Od 50. let se ujímá termín tzv. socialistická škola a byl přijat Zákon o základní úpravě jednotného školství. Tento zákon stanovuje jednotnost školské soustavy, obecné vzdělání, jednotnost učebních plánů a osnov a zestátnění škol. Náboženství bylo ze škol zcela vytlačeno, gymnázia byla zrušena, zřizují se zvláštní školy a povinná školní docházka je stanovena na osm let. V 60. letech byl ale přijat nový školský zákon, který povinnou školní docházku prodlužuje na devět let a vznikají nové typy škol, jakými jsou například lidové školy umění, internátní školy, hudební školy atd. Posledním zákonem před rokem 1989 je zákon O soustavě základních s středních škol přijatý v roce 1984. Zákon stanovuje tyto typy školy: základní škola, střední odborné učiliště, gymnázium, střední odborná škola a školy pro mládež vyžadující zvláštní péči.

Toto období je také charakteristické tím, že se postavení učitele ve společnosti i jeho podmínky práce odrážely v příslušnosti k určité straně. Pokud tedy některý z učitelů

nevstoupil do komunistické strany, toto odmítnutí mu následně způsobilo nemalé existenční, finanční či jiné zhoršené podmínky k práci a k životu.

2.1.3. Situace po roce 1989

Po Sametové revoluci roku 1989 byly vytvořeny a přijaty novely školských zákonů, které se inspirovaly trendy a tendencemi západních zemí. Učitelé usilovali o celkovou proměnu vzdělávacího systému v moderní demokratický systém. V devadesátých letech minulého století bylo předloženo celkem šest projektů k reformě školství (projekt kolektivu profesora Kotáska; projekt skupiny IDEA; projekt NEMES; projekt kolektivu J. Kalouse; projekt Standard základního vzdělávání a program Obecná škola, program Základní škola a program Národní škola).

V roce 1999 přijala vláda České republiky usnesení č. 277, které stanovilo hlavní cíle vzdělávací politiky. Toto usnesení nakonec vyústilo v dokument Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky. Tato koncepce se stala podkladem pro vznik Bílé knihy z roku 2001 (Formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol) a následně vzniká nový školský zákon přijatý v roce 2004. Bílá kniha se stala také podkladem pro Rámcový vzdělávací program vznikající v letech 2001 až 2004. Rámcový vzdělávací program definuje ve školství v České republice nejvyšší úroveň vzdělávání spolu s projektem Národní program pro rozvoj vzdělávání. Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek a rámcové programy pak vymezují závazné rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň pak představuje školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách. Součástí Rámcového vzdělávacího programu jsou klíčové kompetence žáků, průřezová témata a učivo je strukturováno do oblastí.

Učitelé, aby byli schopni úspěšně realizovat tuto reformu, musí být flexibilní, akční, adaptabilní, musejí dostatečně motivovat žáky a sami musí být přesvědčeni o důležitosti a přínosu této reformy. Celkově musí učitelé změnit své dosavadní návyky, postoje a způsoby své pedagogické práce. Ke správnému fungování této reformy je zapotřebí vytvořit vhodné podmínky. Příkladem může být vzdělávání a příprava mladých učitelů na

nový pohled na školu a žáka, finanční odměny a ocenění angažovaných učitelů, podpora spolupráce a komunikace uvnitř každé školy.

Je velice těžké na začátku fungování této reformy říci, zda bude úspěšná či nikoliv. Největší zodpovědnost ale leží na učitelích, zda jsou schopni přijmout a plně rozvíjet tento nový koncept systému vzdělávání. Směle ale můžeme říci, že se jedná o velice náročný a dlouhodobý projekt a uvidíme, jak se v budoucnu a v praxi osvědčí.

2.2. Vzdělávací systém České republiky

Jak již bylo napsáno v předchozí podkapitole 2.1.3., české školství v současné době prochází velkými změnami a reformami. Učitelé se snaží vytvářet vhodné klima pro celkový rozvoj žáka. Výchova a vzdělávání jsou zcela ovlivněny pedocentrismem - v centru zájmu stojí dítě, jeho potřeby, nadání a zájmy. K této výuce jsou používány nové i praxí osvědčené učební metody a ve školách jsou využívány různé materiální i technické pomůcky.

Na základních, středních a vyšších odborných školách začíná školní rok 1. září a končí 31. srpna následujícího roku. V červenci a srpnu mají žáci letní prázdniny. Výuka probíhá pět dní v týdnu a jedna vyučovací hodina trvá 45 minut. Řídícím orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Dalším důležitým orgánem je Česká školní inspekce, která dohlíží na kvalitu předškolního, základního a středního vzdělávání. Dále v České republice fungují Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání a Akreditační komise pro oblast vysokých škol. Na všech typech veřejných a státních škol je vzdělávání bezplatné a dostupné pro všechny občany České republiky. Občané jiného členského státu Evropské unie mají přístup ke vzdělávání a školským službám za stejných podmínek jako občané České republiky.

2.2.1. Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je uskutečňováno v mateřských školách. Toto zařízení navštěvují žáci ve věku od tří do šesti let. Děti si v mateřských školách osvojují základní pravidla chování a vytvářejí si komunikační dovednosti. Vše se děje prostřednictvím hry nebo individuálních a skupinových činností. Tyto aktivity vycházejí z dětské zvědavosti a potřeby objevovat. Cílem předškolní výchovy je příprava dítěte pro život ve společnosti a

také vybavení poznatky a dovednostmi pro jeho vlastní rozvoj a vzdělávání. Vedle běžných mateřských škol existují v České republice i speciální mateřské školy, které zajišťují péči, výchovu a vzdělávání pro děti mentálně, smyslově a tělesně postižené, dále pro děti s vadami řeči a děti zdravotně oslabené. Oba typy mateřské školy úzce spolupracují s rodiči nebo zákonnými zástupci dětí. Učitelé těchto typů škol jsou vzděláváni na středních pedagogických školách a vyšších odborných školách, popřípadě v bakalářském studiu, které nabízejí některé pedagogické fakulty.

2.2.2. Základní vzdělávání

Základní vzdělání získá žák, který úspěšně ukončí vzdělávací program základního vzdělávání na základní škole nebo po ukončení nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo konzervatoře. Povinná školní docházka trvá devět let a to obvykle od šesti do patnácti let věku dítěte. Základní vzdělávání je rozděleno do dvou stupňů. První stupeň je v rozmezí od první do páté třídy a druhý stupeň je stanoven od šesté do deváté třídy. V českých školách jsou žáci hodnoceni dle klasifikační stupnice od jedné do pěti, slovně nebo kombinací a to na základě ústního či písemného projevu. Toto hodnocení je následně shrnuto do průběžného hodnocení na konci každého pololetí. V posledním ročníku povinné školní docházky je vyhotoveno výstupní hodnocení. V něm je popsáno, jak žák plnil povinnou školní docházku. Zákon umožňuje také individuální vzdělávání bez každodenní návštěvy školy. Běžnou součástí základních škol jsou jídelny, školní knihovny, hřiště, družiny apod. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mohou být integrováni do běžných tříd nebo mohou navštěvovat speciální základní školy. Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení o úspěšném ukončení devátého ročníku základní školy nebo vysvědčení o úspěšném ukončení odpovídajícího ročníku víceletého gymnázia nebo konzervatoře. Učitelé působící na tomto typu školy musejí mít magisterské vzdělání pro první stupeň základní školy nebo pro druhý stupeň základní školy vybraných aprobačních předmětů.

2.2.3. Střední vzdělávání

Předpokladem pro přijetí ke střednímu vzdělávání je úspěšné absolvování povinné školní docházky a splnění podmínek a požadavků přijímacího řízení, které jsou stanoveny řediteli jednotlivých škol. Forma tohoto vzdělávání může být denní, večerní, dálková, distanční a kombinovaná. Pokud je jiná forma tohoto vzdělávání než denní, obvykle je studium o

jeden rok delší. Vzdělávací programy středního vzdělávání se rozlišují podle náročnosti studia, jeho charakteru a délky. Následně toto vzdělávání můžeme rozlišit do tří druhů.

První je střední vzdělání s maturitní zkouškou. Maturitní zkouška může být závěrečnou zkouškou na těchto typech škol: šestileté, osmileté nebo čtyřleté gymnázium nebo obor na běžné střední škole, který trvá čtyři roky. Cílem tohoto vzdělávání je příprava studentů na budoucí povolání nebo ke studiu na terciární úrovni. Druhým je střední vzdělání s výučním listem, které běžně trvá dva nebo tři roky v denní formě vzdělávání. Cílem je připravit žáky na výkon dělnických povolání a odborných činností odpovídajících učebnímu oboru. Studenti absolvují teoretické i praktické vyučování. Dokladem je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. Tito studenti mají dále možnost pokračovat v nástavbovém studiu. Studium trvá dva roky v denní formě vzdělávání a je ukončeno maturitní zkouškou. Třetím druhem je střední vzdělání trvajícím jeden nebo dva roky v denní formě vzdělávání. Je určeno pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Ukončeno je závěrečnou zkouškou.

Velmi specifickým druhem vzdělání je vzdělávací program konzervatoře. Přípravuje studenty pro výkon náročných uměleckých nebo pedagogických činností v oblasti hudby, tance, zpěvu a dramatického umění. Studium trvá osm (obor tanec) nebo šest let a je ukončeno maturitou nebo absolutoriem. Učitelé musejí mít vystudovaný magisterský program pro střední školy vybraných aprobačních předmětů.

2.2.4. Vyšší odborné vzdělávání

Tento typ vzdělávání patří svým charakterem již do terciárního vzdělávání. Rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti získané ve středním vzdělávání a poskytuje praktickou přípravu pro výkon náročných povolání v oblasti ekonomie, managementu apod., která nevyžadují vysokoškolský diplom. Je určeno studentům, kteří preferují praktické zaměření před teoreticky zaměřeným studiem na vysokých školách. Studium trvá tři roky a jeho součástí je odborná praxe. Ukončeno je absolutoriem, jehož součástí je obhajoba absolventské práce. Absolventi získávají titul diplomovaný specialista (Dis.). Studenti platí školné.

2.2.5. Vysokoškolské vzdělávání

V souladu se Sorbonnskou a Boloňskou deklarací se většina dlouhých studijních programů rozdělila na dvoustupňový systém studia. Jedná se o bakalářský studijní program (součástí je obhajoba bakalářské práce a státní závěrečná zkouška; uděluje se titul Bc. a trvá tři až čtyři roky) a navazující magisterský studijní program (ukončen obhajobou diplomové práce a státní závěrečnou zkouškou; uděluje se titul Ing., Mgr., atd. a trvá jeden až tři roky). Některé studijní programy, ale touto změnou neprošly (oblast lékařství, farmacie, pedagogika). Tyto obory trvají v rozmezí od čtyř do šesti let. Pro přijetí na vysokou školu je nutné úspěšně složit přijímací zkoušky, které jsou stanoveny na základě vybraného oboru. Ve většině případů se jedná o písemnou zkoušku, ale není neobvyklé, že uchazeč absoluuje ještě osobní pohovor s přijímací komisí. U vybraných vysokých škol jsou součástí přijímacího řízení i talentové zkoušky. Na některých vysokých školách mohou mít velkou váhu i výsledky ze střední školy. Forma studia je prezenční, distanční nebo jejich kombinace. Doktorský studijní program je určen absolventům magisterských programů a je zaměřen na vědeckou a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu, vývoje nebo v oblasti umění. Studium je ukončeno státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce. Uděluje se akademický titul Ph.D. nebo Th.D.

Vysoké školy můžeme rozdělit na vysoké školy veřejné, státní a soukromé. Veřejné školy jsou zřizovány a zrušovány zákonem. Státní školy (vojenské a policejní) jsou součástí zřizovatelského ministerstva. Studium je rozděleno na semestry, ročníky a bloky. Akademický rok trvá 12 kalendářních měsíců a jeho začátek stanoví rektor.

2.3. Vzdělávání učitelů v České republice

V České republice je uplatňován tzv. „souběžný model“ přípravy učitelů. „*V souběžném modelu budoucí učitelé studují paralelně jak předměty všeobecného základu a vybrané aprobační předměty, tak pedagogické, didaktické, psychologické disciplíny a v průběhu tohoto studia absolvují také praktický výcvik ve školách.*“³ Studium je realizováno na pedagogických fakultách, které mají dlouholetou tradici. V České republice můžeme celkem nalézt devět fakult, na kterých je nabízeno studium s učitelským zaměřením. Jedná se o např. o pedagogické nebo filozofické fakulty.

³ PRŮCHA, J. Pedagogická revue, roč. 54, č. 5, s. 401

V minulých letech došlo ale k rozdělení studia do dvou stupňů a to pro vzdělávání učitelů druhého stupně základní školy a středních škol. V první fázi je nutné úspěšně absolvovat bakalářské studium dle zájmu studenta o vyučované předměty a následně pak úspěšně dokončit navazující magisterské studium stejných aprobačních předmětů. Pětileté ucelené studium učitelství je možné studovat pouze v oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy. Po získání magisterského titulu může začínající učitel nastoupit do školství.

2.4. Historický vývoj britského školství

2.4.1. Školství v 19. století

V období od 6. století (křesťanské mise) až do roku 1870 bylo školství nedělitelnou součástí náboženství a o povinnosti navštěvovat školu rozhodovaly regionální úřady. Až v roce 1880 byl vydán školský zákon (Elementary Education Act), který stanovil povinnou školní docházku pro děti od pěti do jedenácti let věku.⁴ Za toto vzdělávání se platil určitý obnos. Teprve až od roku 1891 můžeme hovořit o základním vzdělávání v Anglii jako o všeobecném, povinném a bezplatném. Na konci 19. století se ustanovil tzv. paralelní systém. Na jedné straně byly stávající školy podporovány soukromými zřizovateli, na druhé straně se začaly zřizovat školy nové, státní. Těmito kroky se ustanovil systém elementárního vzdělávání, který se dále rozvíjel ve století dvacátém. Vše se odehrávalo pod vlivem reformní pedagogiky a pedagogické psychologie.

2.4.2. Školství ve 20. století

Na začátku dvacátého století se začíná plně rozvíjet sekundární školství, které je dostupné širším vrstvám společnosti. Stále ještě převažuje klasické vzdělávání, které má za úkol vychovávat a formovat gentlemany a důstojníky. Kořeny klasického vzdělávání nalézáme v myšlenkách a názorech J. Locka.

Od roku 1902 platí nový školský zákon zabývající se systémem sekundárních škol. V jeho ustanovení nalezneme například placení školného, založení tzv. grammar schools nebo systém stipendií. Dalším významným mezníkem je rok 1944, kdy došlo k reformě ve vzdělávání (tzv. Butlerův zákon). „Vzdělávání bylo od sociálních reforem čtyřicátých a

⁴ JEŽKOVÁ, V., DVORÁK, D., CHAPMAN, CH. *Školní vzdělávání ve Velké Británii*. Praha : Karolinum, 2010. s. 24

*padesátých let chápáno na jedné straně jako investice z veřejných prostředků, která je vynakládána s oprávněným očekáváním, že zajistí dostatečný přísun mozků a rukou pro udržení společnosti v chodu, na druhé straně však také jako jedna ze sociálních služeb sociálního státu.*⁵ Hlavním cílem této reformy ale bylo vytvoření všeobecně přístupného a bezplatného vzdělávání. Odpovědnost za vzdělávání nesly tyto tři instituce: vláda, místní školské úřady a školy. Zákon však stanovoval jen metody a obsahy náboženské výchovy. Vše ostatní ponechával v pravomoci školy, ředitelů a učitelů. Dále byl vytvořen systém tří typů škol. Grammar schools byly určeny pro nejnadanější studenty, secondary technical schools pro žáky s technickým a přírodovědným nadáním a secondary modern schools pro všechny ostatní žáky. Tento zákon platil až do osmdesátých let dvacátého století.

V roce 1988 byl přijat nový zákon a to Zákon o reformě vzdělávání (Education Reform Act). Tento zákon zavedl Národní kurikulum pro všechny žáky ve věku od pěti do šestnácti navštěvující státní školy. Cílem Národního kurikula je rozvíjet osobnost žáka a připravit ho na dospělý život. Předměty byly rozděleny do povinných předmětů první (mateřský jazyk, matematika, přírodní vědy) a druhé kategorie (dějepis, zeměpis, hudební, výtvarná a tělesná výchova, cizí jazyk). Do národního kurikula spadají i klíčové dovednosti (komunikace, spolupráce, řešení problémů, učení..) a průřezové dimenze (životní styl, globální otázky, média...).⁶

2.4.3. Současné trendy ve školství v Anglii

Nejnovější trendy nalezneme v dokumentu Vaše dítě, vaše škola, naše budoucnost: budování vzdělávacího systému 21. století. Tento program se skládá z šesti částí.

1. Rozvoj systému, který připravuje děti na 21. století prostřednictvím individuální podpory jednotlivých žáků.
2. Kvalitní vyučování i učení ve všech školách a pro každé dítě dostatečnou pomoc. (dohody mezi rodiči a školou; pevný řád a kázeň; bezpečnost atd.)
3. Vysoká míra odpovědnosti a schopnost rychlého zásahu. (zavedení vysvědčení školy, zajištění podpůrných služeb externími partnery školy apod.)

⁵ JEŽKOVÁ, V., DVOŘÁK, D., CHAPMAN, CH. *Školní vzdělávání ve Velké Británii*. Praha : Karolinum, 2010. s. 26

⁶ <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/index.aspx>

4. Rozvoj role místní správy i celostátní vlády při podpoře vedení škol.
5. Partnerský přístup každé škole k dalším službám zaměřeným na děti. (partnerství s jinými školami)
6. Kvalitní řízení a vysoce kvalifikovaní zaměstnanci na každé škole. (licence k vyučování, magisterský titul...)

Návrhy jakými jsou například spolupráce mezi jednotlivými školami nebo pomoc s vedením škol nejsou v britském školství žádnou novinkou. Můžeme říci, že fungují již několik let. Oproti tomu zavedení licencí k vyučování nebo získání magisterského titulu jsou zcela novými body. A jak tvrdí veřejnost, tak i vítanou změnou.⁷

Průzkum, který byl proveden v roce 2009 ukazuje, že britské školství prodělalo několik pozitivních změn. Mezi hlavní změny patří: důraz na učení nikoliv na vyučování, snižování velikosti tříd, zvýšená odpovědnost za dosažené výsledky, meziškolní spolupráce, zapojení studentů do školské politiky, nová školská zařízení apod.

2.5. Vzdělávací systém Anglie

Jak již bylo zmíněno v předchozích podkapitolách i Anglie prošla mnohými změnami a i v současné době se zde dějí velké proměny. Uvidíme, jak se trendy, ke kterým nyní Anglie směřuje, v praxi osvědčí, a jak je veřejnost i učitelé přijmou.

V Anglii existují vedle škol státních i školy soukromé a církevní. Právě školy soukromé v dnešní době zažívají velký rozmach. Ačkoliv se zde platí nemalé školné, tak žáci v tomto typu škol trvale dosahují nadprůměrných výsledků ve srovnání s ostatními žáky navštěvujícími jiné školy. Soukromé školy navštěvují především žáci z vyšších vrstev společnosti, a proto se neustále prohlubují rozdíly mezi státní a soukromou sférou. Britská vláda ale usiluje o usnadnění přístupu chudších žáků do těchto škol a to prostřednictvím stipendií. I školy církevní se v současnosti stávají oblíbenými. Je to způsobeno nárůstem multikultury v britské společnosti a stále větší počet lidí se hlásí k nějakému náboženství nebo víře. Největší tradici ale mají školy anglikánské, katolické a židovské.

⁷ JEŽKOVÁ, V., DVORÁK, D., CHAPMAN, CH. *Školní vzdělávání ve Velké Británii*. Praha : Karolinum, 2010. s. 65

V Anglii se nachází více institucí, které se zabývají chodem školství. Je to například Ministerstvo pro děti, školy a rodiny (politika a financování vzdělávání), Ministerstvo pro inovace, univerzity a kvalifikace (zvyšování profesní kvalifikace populace) a Ministerstvo školství.

Národní kurikulum z roku 1988 obsahuje i oficiální strukturu hodnocení. Toto hodnocení bylo několikrát změněno a zjednodušeno. Požadavky jsou formulovány pro žáky různého věku v rámci tzv. klíčových období (existuje šest klíčových období, rozděleny jsou dle věku žáka, hodnocení je povinné na konci každého období). V tomto každém období se jedná o různé typy písemných testů. Jejich smyslem je změřením pokroku žáků od konce jednoho klíčového období do konce druhého. Tyto výsledky jsou porovnávány s výsledky ostatních žáků.

2.5.1. Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je rozděleno do dvou cyklů. První cyklus (nursery school) je určen pro děti ve věku tří až čtyř let a potom následuje druhý cyklus (reception class) pro děti ve věku čtyř až pěti let. Před rokem 2000 byl obsah vzdělávání ponechán na jednotlivých školách. Ale od roku 2000 platí dokument Průvodce kurikulem pro základní období, který stanovuje obsah vzdělávání a zdůrazňuje spolupráci a podporu rodinné výchovy. Rodiče se mohou rozhodnout buď pro státní (bezplatné), nebo soukromé mateřské školy. Cílem této výchovy a vzdělávání je vyrovnání rozdílů mezi dětmi z různých sociálních skupin, rozvoj jejich komunikačních dovedností a příprava na další vzdělávání.

2.5.2. Primární škola

Primární vzdělávání začíná pátým rokem dítěte a trvá až do jeho jedenácti let. Je rozděleno do dvou období – infant school (5-7 let) a junior school (8-11 let). Na konci každého období dítě skládá srovnávací zkoušky, které byly sestaveny na základě probraného učiva a získaných dovedností. Cílem základního vzdělávání je zvládnutí základních dovedností, získání přehledu o kulturních a etnických rozdílech, seznámení s různými oblastmi lidské činnosti a prvky mezilidské komunikace. Opět tyto tendence vycházejí z dětské touhy po poznání a objevování nových věcí a informací.

2.5.3. Sekundární škola

V sekundární škole žáci plní druhý stupeň povinné školní docházky, tj. do šestnácti let věku. Studenti si mohou vybrat mezi třemi typy středních škol. Klasické střední školy (grammar schools) poskytují všeobecné vzdělání a připravují studenty na studium na vysokých školách. Střední technické školy (Secondary technical schools) poskytují vzdělání se zaměřením na technické obory a přizpůsobují se potřebám průmyslového trhu. Studenti si mohou vybrat technické, ekonomické nebo zemědělské zaměření. Střední moderní školy (Secondary modern schools) opět poskytují všeobecné vzdělání a jejich hlavním cílem je příprava studentů na povolání, do kterého nastoupí hned po ukončení tohoto typu školy. Výuka je zaměřena na praktické předměty. Jednotné střední školy (Comprehensive schools) poskytují všeobecné vzdělání a specializaci si studenti vybírají ve vyšších ročnících. V Anglii se setkáváme i s velkým počtem soukromých škol (Independent schools), které jsou striktně rozděleny na chlapecké a dívčí. Studenti musí skládat přijímací zkoušky. Školy zajišťují vyšší úroveň vzdělání, jsou považovány za prestižní a společnost je velice uznává.

Po ukončení povinné školní docházky mají studenti možnost pokračovat ve studiu v tzv. šestém ročníku (Sixth form). Jedná se o dvouleté studium, je velice specializované a studenti skládají zkoušky A-level ze tří předmětů (obdobu české maturitní zkoušky, uznávána i v zahraničí). Nebo mohou pokračovat ve studiu na tzv. Further Education College (rozvoj již získaných znalostí a dovedností) nebo nastoupit do zaměstnání.

2.5.4. Vysoké školy

Vysokoškolské studium je nabízeno na dvou institucích: na univerzitách a na veřejných institucích, které jsou řízeny školskými orgány. Univerzity nabízejí studium ve více než stopadesáti oborech. Je rozděleno na dva stupně – první stupeň (3-4 roky, titul bakalář), druhý stupeň (1-2 roky, titul magistr). Dále je možno navázat třetím stupněm – doktorandské studium (2-3 roky, formou výzkumu). Veřejné instituce udělují také titul bakaláře a magistra a závěrečné práce a výzkumy probíhají přímo v podnicích. Instituce nabízejí obory orientující se na průmyslové či obchodní problémy.

2.6. Vzdělávání učitelů v Anglii

Budoucí učitelé Anglie se mohou vzdělávat v rámci počáteční učitelé přípravy. Studium je rozloženo do tří nebo čtyř let a noví učitelé si mohou vybrat jeden nebo více akademických předmětů. Na konci studia získají titul bakalář pedagogiky nebo bakalář společenských věd spolu se statusem aprobovaného učitele (vydává Ministerstvo pro děti, školy a rodiny). Studium má podobu souběžného modelu (teoretická a praktická příprava probíhají současně) nebo následného modelu (po získání vysokoškolské kvalifikace je nutné absolvovat i postgraduální studium). Status aprobovaného učitele (tvořen profesními hodnotami a praxí; znalostmi a porozuměním; praktickým vyučováním) musí mít všichni učitelé, kteří nastupují do státních škol. Novinkou z roku 2002 je i povinné absolvování testů z jazykové a matematické gramotnosti a informačních a komunikačních technologií ještě před získáním Statusu kvalifikovaného učitele. Po získání kvalifikace musí každý učitel úspěšně absolvovat jeden rok ve škole jako tzv. nově aprobovaný učitel. Po celou dobu je v kontaktu s mentorem. Na konci roku rozhoduje místní úřad na základě vyjádření mentora a ředitele školy, zda nově aprobovaný učitel splnil požadavky úvodního roku. Teprve poté je učitel považován Všeobecnou učitelskou radou za plně kvalifikovaného učitele.

2.7. Komparace školských systémů

Každá z vybraných zemí má svou vlastní velice zajímavou a pestrou historii. Když se zaměříme na počátky školství v obou zemích, povšimneme si, že anglické školy jsou od prvních počátků spjaté úzkými vazbami s náboženstvím a až do konce 19. století jsou pod jeho nadvládou. Oproti tomu české školy si sice také zachovávají náboženskou tradici, ale v průběhu staletí se z tohoto vlivu postupně vymykají. V oblasti zavedení povinné školní docházky vidíme, že je dělí více než sto let a její trvání je také odlišné. Na začátku dvacátého století, kdy se v Anglii teprve sekundární vzdělávání rozvíjí, je tento typ školy v České republice na vysoké úrovni. A obě země se v průběhu let postupně snaží vytvářet si zcela odlišný a nový pohled na problematiku školství. Po druhé světové válce se ale situace obrací. České školství je pod vlivem politické ideologie a veškeré nové trendy a tendence jsou utnuty hned v počátcích. Oproti tomu v Anglii je oblast školství se v rozkvětu. Situace v Česku se mění až po roce 1989 velkým politickým převratem. Školství v demokratické společnosti si vytváří zcela novou tvář. Je předloženo několik projektů a koncepcí reformy školství. V Česku se zakládají alternativní školy, je přijat nový školský

zákon. Již na konci osmdesátých let je v Anglii schváleno Národní kurikulum, které rozděluje předměty do dvou kategorií, stanovuje průřezové dimenze a klíčové dovednosti. U nás se velice podobné změny odehrávají mezi roky 2001 až 2004, kdy se vytváří Rámcové vzdělávací programy. Rámcové vzdělávací programy se stejně jako v Anglii řídí Bílou knihou. Obsahují průřezová témata, mezipředmětové vztahy a klíčové kompetence. Tedy, jak již bylo uvedeno, velice se podobají Národnímu kurikulu Anglie.

V oblasti stupňů vzdělávání nalezneme také velké rozdíly. Nástup do předškolního vzdělávání je v Anglii i v České republice stejný, tj. ve třech letech věku dítěte. Rozdíl nalézáme až v nástupu do povinné školní docházky. V Anglii je dítě povinno nastoupit do první třídy, když dosáhne pěti let. Je to o jeden rok dříve než v České republice. Ukončení první fáze školní docházky je v obou zemích stejné, tj. v jedenácti letech. Druhý stupeň povinné školní docházky si žáci Anglie plní na různých typech středních škol a to do věku šestnácti let. Zatímco v České republice je to ještě v rámci základní školy a to do věku patnácti let. Teprve potom čeští teenageři nastupují na střední školy nebo učiliště. Po absolvování střední školy v Anglii mají studenti možnost ještě pokračovat ve studiích až do osmnácti, respektive devatenácti let věku. Takže by se obecně dalo říci, že střední škola v České republice a následné studium v Anglii po dokončení střední školy v šestnácti letech, jsou si velice podobné. Společné znaky nalézáme i v oblasti terciárního vzdělávání. V obou státech je udělován titul bakalář a magistr po stejném časovém období. Následně je nabízeno i doktorandské studium. Podmínky pro udělení titulu jsou také shodné. Anglie nabízí vysokoškolské vzdělání nejen na univerzitách, ale i veřejných institucích. Česká republika tuto volbu bohužel svým studentům nenabízí. Studovat je možné pouze na univerzitách různého typu.

Vzdělávání učitelů je v obou zemích odlišné. Ačkoliv zde nalezneme podobné modely vzdělávání, pro nástup začínajících učitelů do škol jsou nastaveny pro Anglii náročnější podmínky. V České republice je možné nastoupit do některého typu škol po úspěšném absolvování magisterského titulu. V Anglii musí budoucí učitelé nejen získat akademický titul, složit stanovený typ zkoušky, ale i získat tzv. Status aprobovaného učitele a absolvovat jeden rok ve školství. Následně je ohodnocen předepsanými osobami a úřady a teprve potom je považován za plně kvalifikovaného.

Závěrem lze konstatovat, že s rozvojem Evropy narůstá i vzájemná spolupráce a všechny státy se navzájem ovlivňují. Směle tedy můžeme říci, že se české školství stává rovnocenným partnerem trendům západoevropských školních systémů. A můžeme doufat, že se oba systémy, jak britský, tak i český, dostanou na stejnou úroveň.

3. PODMÍNKY PRÁCE UČITELE

3.1. Obecná charakteristika

„Podmínky práce učitelů lze vymezit jako soubor společností daných a školní institucí vytvářených předpokladů k výkonu a realizaci profesních aktivit. Pracovní zátěž učitele je komplex specifických činitelů, zejména souhrn psychických, fyzických, sociálních, časových a dalších nároků a požadavků kladených na učitele v procesu výkonu povolání nebo v souvislosti s ním.“⁸

Podmínky práce učitele a jejich vymezení lze nalézt v zákonu č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, který vešel v platnost 1. ledna roku 2005 a následně byl pozměněn k 1. lednu 2010. *„Tento zákon upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich další vzdělávání a kariérní systém. Tento zákon se vztahuje na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení, které jsou zapsány do rejstříku škol a školských zařízení, a na pedagogické pracovníky v zařízeních sociální péče.“⁹*

Dále se k této problematice vztahuje *„nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, které vešlo v platnost 21. února roku 2005.“¹⁰*

Stejně jako všechny ostatní oblasti, tak i školství nefunguje jako samostatný obor. Spolupracuje se spoustou dalších oborů a věd, jako je například sociologie, pracovní právo, psychologie a další. V minulosti již proběhlo několik výzkumů, debat a rozhovorů na toto téma a lze přepokládat, že i v budoucnosti bude o tuto část školství velký zájem.

⁸ PRŮCHA, J. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009. 402 s.

⁹ <http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich>

¹⁰ <http://www.msmt.cz/dokumenty/narizeni-vlady-kterym-se-stanovi-rozsah-prime-vyucovaci-prime-vychovne-prime-specialne-pedagogicke-a-prime-pedagogicko-psychologicke-cinnosti-pedagogickych-pracovniku>

Podmínky práce učitele můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou vnější podmínky, které můžeme dle Švarcové (2005) vymezit v rámci pěti velkých oblastí (vzdělávací politika; požadavky trhu práce; místní podmínky; rodiče a veřejnost; rozvoj vědních disciplín a techniky). Všechny tyto oblasti v sobě zahrnují podmínky práce učitele, jakými jsou například školské zákony a legislativní předpisy, financování škol, míra pravomocí učitele, systém dalšího vzdělávání, společenská prestiž atd. Vnější podmínky práce učitele jsou stanoveny legislativou a institucemi. Obecně lze říci, že tato pravidla nejsou vytvářena samotnou školou, pouze se jimi musí řídit.

Druhou skupinou jsou vnitřní podmínky, které ovlivňují kvalitu vyučování, a mezi které se řadí: počet žáků ve třídách, vybavení školy, vztahy s rodiči, kvalifikovanost učitelského sboru, vztahy v učitelském sboru apod. Tyto podmínky už může sama škola a dokonce i samotní učitelé stanovit a následně je i ovlivňovat.

V diplomové práci, která si klade za cíl porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii, se zaměřím pouze na 4 aspekty z výše uvedených podmínek práce učitele. Z vnějších podmínek byly vybrány tyto: *pracovní náplň a povinnosti učitelů, odborná pomoc, která je poskytována učitelům a systém dalšího vzdělávání*. Z vnitřních podmínek práce učitele jsem se zaměřila pouze na jednu, a to na podmínku týkající se *vztahů školy k rodičům a k veřejnosti*. Ačkoliv jsem se rozhodla na začátku psaní diplomové práce vybrat a následně porovnat více podmínek práce učitele, nakonec bylo možné pro komparaci vymezit pouze tyto čtyři. Důvodem bylo vyhledání a získání dostatečného množství relevantních materiálů v obou zemích.

3.2. Vybrané vnější podmínky práce učitele

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 3.1., jedná se o ty podmínky práce učitele, které jsou škole určovány legislativně, popřípadě dalšími institucemi, jako je společnost nebo zřizovatel školy. Pracovní náplň a povinnosti učitelů, odborná pomoc a systém dalšího vzdělávání byly vybrány pro komparaci. Podrobné informace, stanovená nařízení a celkový pohled na tyto vybrané vnější podmínky práce učitele v České republice a v Anglii budou analyzovány v následujících podkapitolách.

3.2.1. Pracovní náplň a povinnosti učitelů

Pracovní náplní a povinnostmi učitele se rozumí veškerá jeho přímá pedagogická činnost a ostatní činnosti s ní související. Mezi tyto další povinnosti se řadí například dozory, sebevzdělávání, porady, spolupráce s rodiči, příprava na přímou pedagogickou činnost, oprava úkolů a písemných prací žáků atd.

Vyučovací povinnost je určena jako počet hodin, které učitel stráví vyučováním ve třídě. Nezapočítávají se přestávky, státní svátky a prázdniny.

Obecně je pracovní doba definována jako doba, v níž je zaměstnanec povinen vykonávat pro zaměstnavatele práci.

„Regulace pracovní doby učitelů je v jednotlivých zemích velmi různorodá. V některých zemích je formálně regulována pouze „kontaktní doba“, tedy čas, který stráví učitelé v přímém kontaktu se žáky, v jiných zemích je k tomu ještě regulována i pracovní doba. V dalších zemích je do pracovní doby zahrnuta jak vyučovací povinnost, tak i ne-vyučovací aktivity. V rámci struktury pracovní doby a vyučovací povinnosti učitelů může být obecně stanovena i pracovní náplň učitelů. Ve většině zemí pak bývá formálně stanovena práce a specifikován počet hodin vyučovací povinnosti za týden pro práci (a plat) na plný úvazek; a to včetně doby strávené vyučováním i doby věnované ne-vyučovacím aktivitám. Jednotlivé země však mají odlišné rozvržení toho, co je vyučovací povinnost a co jsou ne-vyučovací aktivity.“¹¹

V Anglii je pracovní doba učitelů specifikována jako čas, který učitel stráví ve škole včetně vyučovací doby i ne-vyučovacích aktivit. Naopak v České republice bývá celková pracovní doba učitelů specifikována tak, že jde o čas, který učitel stráví prací ve škole či někde jinde.

Dle nejnovějších výzkumů provedených v roce 2005 a uveřejněných v časopise Školství (Šťastnová, 2007) vyplývá, že na nižší sekundární úrovni odučili učitelé v průměru 707 hodin za rok. V České republice odučili 647 hodin a v Anglii to bylo 850 hodin za rok. V České republice je obvyklé, že učitelé nižšího sekundárního vzdělávání vyučují aprobované předměty nebo předměty, které jim byly přiděleny, aby získali celý pracovní

¹¹<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4599&PHPSESSID=052819b807f3fe4bb33ca2be68541904>

úvazek. Učitelé nižšího sekundárního vzdělávání v Anglii vyučují pouze jeden předmět. Výjimku tvoří učitelé dějepisu, kteří jsou od roku 2002 povinni vyučovat tzv. výchovu k občanství, a učitelé přírodovědných předmětů, kteří musí často vyučovat obecné přírodní vědy.

Při stanovení vyučovacích hodin je nutné brát ohledy na všechny činitele, které ovlivňují celkový pracovní úvazek učitele. Mezi tyto činitele se například řadí: počet žáků, které učitel vyučuje denně i týdně; čas nutný na přípravu vyučovacích hodin a také oprav cvičení; čas věnovaný dozoru nad žáky; čas věnovaný rodičům na konzultaci výsledků jednotlivých žáků apod.

Pracovní náplň a povinnosti učitelů v České republice

Činnosti, které čeští učitelé ve své profesi vykonávají, jsou vymezeny dvěma právními předpisy. Jedním z nich je „*vyhláška č. 263 /2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí.*“¹²

Tato vyhláška upravuje činnosti, které jsou učitelé povinni vykonávat v pracovní době. Stanoveny jsou takto: (informace byly kráceny a upraveny dle stejného nařízení)

- Přímou pedagogickou činnost dle § 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Další práce související s přímou pedagogickou činností dohodnuté s pedagogickým pracovníkem (například příprava na přímou pedagogickou činnost, příprava učebních pomůcek; hodnocení písemných, grafických a jiných prací žáků; spolupráce s ostatními pedagogickými pracovníky, s výchovným poradcem; spolupráce se zákonnými zástupci žáků; odborná péče o kabinety, knihovny; účast na poradách; studium a další)

Druhým závazným právním předpisem je „*nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé*

¹² <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-263-2007-sb-kterou-se-stanovi-pracovni-rad-pro-zamestnance-skol-a-skolskych-zarizeni-zrizenych-ministerstvem-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-krajem-obci-nebo-dobrovolnym-svazkem-obci>

pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.“¹³ Ta stanovuje učitelům základní školy týdenní rozsah hodin přímé pedagogické činnosti ve výši 22 hodin. Jedná se vyučovací hodiny v délce 45 minut. Jelikož je tento rozsah vyučovacích hodin nižší a navíc se jedná o zkrácené hodiny, obecně se předpokládá, že učitelé vykonávají mimo vyučovací hodiny další, s učitelství související činnosti. A pokud se zaměříme na celkovou pracovní dobu učitelů v České republice, pak učitelé mají stejnou pracovní dobu jako ostatní zaměstnanci, což představuje 1696 hodin za rok.

V tabulce uvedené níže je ukázán přesný rozpis aktivit, které učitelé vykonávají. Tabulka obsahuje i podíl času v procentech, které tyto aktivity zabírají. Tabulka byla vytvořena a publikována již v roce 2002 J. Průchou v knize Učitel – současné poznatky o profesi, ale myslím si, že poznatky v ní uvedené jsou aktuální i v současné době, a čas, který učitelé věnují všem těmto činnostem, se o mnoho nezměnil.

Struktura pracovního času učitelů 2. stupně ZŠ¹⁴

Kategorie činností	Podíl času v % z týdenního objemu pracovního času T=44,7 hod.
Vyučování	36,8
další služba ve škole, pohotovost, dozor	11,8
doučování, nápravná cvičení	0,6
zájmové kroužky	1,4
příprava na vyučování, oprava žákovských prací, zhotovování a udržování pomůcek	33,5
participace na správě a samosprávě školy, porady a konzultace s vedením školy, s jinými učiteli, poradci, lékaři aj.	2,0
spolupráce s rodiči	1,9
veřejná činnost učitele (osvětová aj.)	0,6
studium, sebevzdělávání	7,3
učitelská agenda, administrativa aj.	3,7

¹³ <http://www.msmt.cz/dokumenty/narizeni-vlady-kterym-se-stanovi-rozsah-prime-vyucovaci-prime-vychovne-prime-specialne-pedagogicke-a-prime-pedagogicko-psychologicke-cinnosti-pedagogickych-pracovniku>

¹⁴ PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha : Portál, 2002. s. 41

Pracovní náplň a povinnosti učitelů v Anglii

I učitelé v Anglii mají stejné povinnosti jako učitelé v České republice. Ať už se jedná o přímou vyučovací povinnost nebo činnost s ní související. (tzn. vyučování, plánování, přípravu a hodnocení, další aktivity spojené s tím, aby se žáci ve škole cítili dobře a dělali pokroky, setkávání učitelského sboru, celoživotní vzdělávání, setkávání učitelů s rodiči a různé organizační povinnosti atd.).

Jak již bylo zmíněno v úvodu této podkapitoly, rozdílem je, že v Anglii je pracovní doba učitelů specifikována jako čas, který učitel stráví ve škole včetně vyučovací doby i nevyučovacích aktivit. Jde tedy o jakousi komplexní činnost (vyučovací povinnosti plus další povinnosti), kterou ve škole v daný čas vykonává. Tuto dobu stanovují ředitelé daných škol nebo směrnice pro rozsah doby, po kterou by měli být učitelé k zastižení. Je tedy proměnlivá pro každého učitele na každé škole.

Během posledních pár let byl v Anglii navýšen počet podpůrného personálu ve školách. Mezi podpůrný personál se zahrnují pracovníci, kteří přebírají úkoly a povinnosti, za něž dříve zodpovídali učitelé (např. asistent učitele pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo asistent učitele pomáhající žákům překonat překážky v učení způsobené sociálními nebo emocionálními problémy či problémy s chováním). Cílem je snížení pracovního vytížení učitelů.

Podrobnější rozpis aktivit i s časovým rozvržením, jaký třeba nabízí J. Průcha ve své knize *Učitel-současné poznatky o profesi*, bohužel anglická literatura nenabízí. V následné komparaci se bude opíráno o poznatky získané při rozhovorech s danými učiteli.

Závěrem lze říci, že učitelské povolání je velice časově náročnou činností, která vyžaduje mnoho hodin, ať už strávených přímo ve škole v rámci stanovené pracovní doby, ale i mimo ní ve volném čase, které učitelé věnují aktivitám, jako je příprava na vyučování, oprava domácích úkolů a žákovských prací, studium atd.

3.2.2. Odborná pomoc

Odbornou pomocí se v této kapitole rozumí pomoc psychologů, právníků, speciálněpedagogických center, pedagogicko-psychologických poraden, pedagogických center a dalších odborných pracovišť a pracovníků, na které se mohou učitelé v případě různých potíží a problémů obrátit. Cílem je vytvoření základního přehledu institucí a pracovníků, které Česká republika a Anglie nabízejí.

Organizace a instituce působící v České republice

V České republice najdeme poměrně širokou škálu institucí a organizací, které nabízejí pomoc učitelům. Všechny tyto instituce a organizace se řídí „vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a tato vyhláška nabyla účinnosti dnem 17. února 2005.“¹⁵

První z nich je pedagogicko-psychologická poradna - PPP (vedle ostatních služeb jakými jsou vypracování odborných posudků, zjištění připravenosti dětí pro školní docházku, poradna pro učitele a rodiče apod.) „poskytuje metodickou pomoc školám a provádí prevenci negativních jevů ve školách. Služby poskytuje jak ambulantně, tak při návštěvách ve školách a školských zařízeních.“¹⁶ PPP je školské poradenské zařízení, jehož činnost je vymezena nejen Zákonem 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ale také již zmíněnou vyhláškou č. 72/2005 Sb. Pedagogicko-psychologické poradny najdeme ve všech velkých i větších městech po celé České republice. Všechna vyšetření v pedagogicko-psychologických poradnách jsou prováděna na žádost a se souhlasem rodičů nebo zákonných zástupců. Poradny jsou registrovány u Úřadu na ochranu osobních údajů a ručí za ochranu osobních dat svých klientů.

Druhou institucí je pedagogické centrum (dříve zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, prošlo reorganizací v roce 1995), jehož úkolem je podpora inovací ve školách a školských zařízeních, rozvoj pedagogických a odborných kompetencí učitelů, rozvoj manažerských dovedností čitelů, poskytování poradenské a informační služby atd. Krajská pedagogická centra se také zabývají přípravami a řízením projektů,

¹⁵ <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>

¹⁶ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009. s. 196.

kteře jsou podporovány Evropským sociálním fondem. Celkem je těchto pedagogických center patnáct a podrobné informace jsou dostupné z webu http://aplikace.msmt.cz/htm/Adresar_PCaaa.htm.

Třetí institucí je speciálněpedagogické centrum, které „poskytuje poradenské služby žákům, rodičům, učitelům v případech, kdy jde o žáky zdravotně znevýhodněné či zdravotně postižené. Provádí speciálněpedagogickou a psychologickou diagnostiku, radí učitelům a rodičům, poskytuje metodickou pomoc školám.“¹⁷ Služby jsou poskytovány ambulantně přímo v centru, při návštěvách ve školách, při návštěvách v zařízeních pečující o žáky zdravotně postižené nebo při návštěvách v rodinách. Speciálně pedagogická centra mají zastoupení ve všech čtrnácti krajích a podrobnější informace jsou dostupné z webové adresy <http://www.apspc.cz>.

Čtvrtou institucí je školní poradenské pracoviště, které nabízí služby žákům, učitelům, rodičům. Služby jsou zaměřeny na prevenci sociálněpatologických jevů, péči o nadané žáky, na kariérové poradenství, na metodickou pomoc učitelům atd.

Další možností, kam se obrátit pro radu a pomoc, je členství v Českomoravském odborovém svazu pracovníků školství, které nabízí (informace čerpány z webu Českomoravského odborového svazu):

- obhajobu práv svých členů a prosazování jejich oprávněných ekonomických, sociálních, pracovněprávních a profesních požadavků vůči státním a samosprávným orgánům, organizacím a zaměstnavatelům
- zlepšování pracovních a životních podmínek svých členů
- poskytování právní pomoci a poradenství
- apod.

V českých školách zatím není běžně rozšířena možnost rady u psychologa nebo právníka, který by působil přímo na školách, a učitelé by se na něho mohli kdykoliv bezplatně obrátit pro pomoc a radu. Myslím si, že sami učitelé by tuto možnost rádi uvítali. Také by dle mého názoru bylo možné řešit obtížné pedagogické a výchovné situace sice pomaleji, ale zato s mnohem větším účinkem a s větší odborností než dosud. Navíc by se

¹⁷ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009. s. 277.

učitelé nemuseli zodpovídat rodičům nebo zákonným zástupcům dítěte ze spontánních řešení, ke kterým se v daných okamžicích uchýlili.

Někdy se velice účinným řešením může stát i pomoc ostatních kolegů z učitelského sboru. Ti totiž mohou mít zkušenosti se stejnými případy anebo hodně podobnými a následně mohou podat pomocnou ruku.

Organizace a instituce působící v Anglii

Stejně jako v České republice i v Anglii působí zařízení podobného druhu jako jsou pedagogicko-psychologické poradny. Tyto poradny jsou známy pod zkratkou PPC. Mají podobné zaměření jako tato centra v ČR. Podrobnější informace o jejich činnosti nebo právních nařízeních, ale nebylo možné získat.

Užitečné rady a informace o žácích se speciálními potřebami nabízejí i internetové stránky <http://www.education.gov.uk>, kde si každý učitel může vyhledat informace, rady a tipy, o které má zájem. Všechny uvedené informace jsou poskytovány odborníky a kvalifikovanými lidmi z tohoto oboru. Užitečné jsou i další odkazy na internetu, které jsou primárně určeny rodičům, kteří mají děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o weby organizací, jako je například IPSEA, ACE, SENDIST, NPPN a další. Domnívám se, že i učitelům se tyto stránky mohou jevit užitečnými a to především, pokud mají ve své třídě dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Obsahují totiž užitečné rady, postupy a pomoc jak vhodně a činně pracovat s těmito dětmi.

Hodně rozšířená je, stejně jako v České republice, pomoc ostatních členů učitelského sboru. Velice často se učitelé se svými problémy a potížemi obracejí na kolegy ve škole, kteří již obdobné situace zažili.

Největší pomoc učitelům ale nabízí Unie učitelů. Členství není povinné. Být členem ale skýtá mnoho výhod. Poskytuje pomoc a podporu, zastupuje učitele při soudních jednání, nabízí učitelům zdravotní a cestovní pojištění a mnoho dalších výhod.

Být členem této organizace v sobě ale ještě zahrnuje usílí o splnění následujících devíti bodů:

- 1) Všichni členové jsou profesionálové a vedou kampaň, aby v každé třídě vyučoval kvalifikovaný pedagog.
- 2) Všichni členové bojují za jedinou Unii, která by zaštiťovala všechny učitele.
- 3) Unie je místem, které poskytuje profesionální pomoc a podporu.
- 4) Jednota naší Unie způsobuje, že jsme nejsilnější Unií učitelů.
- 5) Unie vede kampaň za to, aby 72 milionů dětí ve světě, které nechodí do školy, mohly školu navštěvovat.
- 6) Všichni společně bojujeme za to, aby každé dítě mohlo chodit do dobré školy.
- 7) Podporujeme všechny členy, aby se mohli účastnit rozhodování o vnitřních záležitostech Unie a také její propagaci.
- 8) Usilujeme o to, aby všichni učitelé měli stejné podmínky práce.
- 9) Bojujeme za spravedlivé financování a za reformy školství ve Walesu a v Anglii.

V případě zájmu o členství v Unii je možné zavolat na jejich linku nebo vyplnit elektronickou přihlášku a zaplatit poplatek, který byl pro rok 2010 stanoven ve výši 159 liber. Všichni členové musí dodržovat určitá pravidla, podrobné znění předpisů a nařízení je dostupné z webového portálu <https://www.teachers.org.uk/files/10MEMREG.doc>.

Z výše uvedených informací vyplývá, že i v Anglii, stejně jako v České republice se nachází široká nabídka institucí a míst, na které je možno se v případě problémů nebo potíží obrátit. Konečné rozhodnutí a volba organizace nebo vhodné a kompetentní osoby spočívá na učiteli.

3.2.3. Systém dalšího vzdělávání

Systémem dalšího vzdělávání (součást celoživotního vzdělávání) se rozumí vzdělávání se po dobu výkonu pedagogické profese s účelem upevnit, doplnit nebo zvýšit si vlastní kvalifikaci. Vzdělávání může být uskutečňováno na vysokých školách, samostudiem, v rámci různých kurzů, školení a seminářů, které zajišťuje škola, na které pedagog působí, nebo agenturami, které tyto možnosti nabízejí a škola si jejich služby objedná. Nebo se také může jednat čistě o vlastní iniciativu a zájem pedagogů se neustále vzdělávat. Dalším

vzdělávání učitelů se rozumí činnosti, které jsou řízené, systematické a koordinované s cílem rozvíjet školu a vzdělávání a které jsou koncipované na různých úrovních.

System dalšího vzdělávání v České republice

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, který vešel v platnost 1. ledna roku 2005 a jeho pozdější úprava k 1. lednu 2010, stanovuje: „*Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, upevňují a doplňují kvalifikaci.*“¹⁸ Dále tento zákon stanovuje: „*pedagogickým pracovníkům přísluší volno v rozsahu 12 pracovních dnů ve školním roce, nebrání-li tomu vážné provozní důvody; dobu čerpání volna určuje ředitel školy.*“¹⁹

„*Primárním úkolem dalšího vzdělávání učitelů není jejich příprava pro kariérní růst, ani pro různé diferencované funkce a činnosti, ale rozvoj pedagogických kompetencí učitele pro vzdělávací a výchovné činnosti ve třídě.*“²⁰ Pokud se učitel dále vzdělává (navštěvuje kurzy a školení zaměřené na specifické činnosti a dovednosti), je to významný a důležitý krok nejen pro rozvoj celého pedagogického sboru, ale i školy. Kohnová tvrdí, že v České republice neexistuje ucelená koncepce dalšího vzdělávání a že kurzy, které učitelé navštěvují, jsou náhodné, nenavazující a nepromyšlené. Kohnová proto navrhuje, že systém dalšího vzdělávání by měl být zaměřen podle specifických funkcí jednotlivých zaměstnanců školy. Následně by tedy byly nabízeny kurzy pro výchovné poradce, uvádějící učitele, třídní učitele a další. A tím pádem by se vytvořil konkrétní individuální koncept profesionálního rozvoje každého učitele, který by plně pokryl jeho vzdělávací potřeby.²¹

Vyhláška z roku 2005 definuje tři druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků: studium ke splnění kvalifikačních předpokladů (doplnění znalostí a dovedností oblasti pedagogických věd, studium managementu pro ředitele škol), studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů (studium pro vedoucí pedagogické pracovníky, studium pro výchovné poradce), studium k prohloubení odborné kvalifikace (studium zaměřené na aktuální teoretické a praktické otázky, které souvisejí s procesem výchovy a vzdělávání).

¹⁸ <http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich>

¹⁹ tamtéž

²⁰ KOHNOVÁ, J. Současný stav a nový model dalšího vzdělávání učitelů. *Pedagogická orientace*, 2003, č. 1, s. 56.

²¹ Tamtéž, s. 57

Na trhu těchto služeb nalezneme pestrou a rozmanitou nabídku kurzů, seminářů a školení. Za nejnovější nabídku se dle mého názoru dá považovat kurz CLIL ve spolupráci s univerzitou v Plymouthu ve Velké Británii. Nejrozšířenějšími kurzy a školeními firem jsou kurzy týkající se žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, mezipředmětových vztahů, motivace žáků, využití interaktivní tabule a různých výukových programů a také problematiky menšin. Informace byly čerpány z webů jednotlivých agentur nabízející tyto služby, ale z důvodu propagace a reklamy jednotlivých firem nejsou konkrétní jména zveřejněna.

Systém dalšího vzdělávání v Anglii

Jak již bylo uvedeno v podkapitole 1.2., britská vláda usiluje o to, aby si tamní učitelé doplnili magisterské vzdělání, pokud chtějí nadále působit ve školství. Vysokoškolské instituce IHEs nabízejí učitelům akreditované studijní programy, které povedou k získání magisterského titulu.

Celoživotní vzdělávání (nahradil termín další vzdělávání učitelů) je pokračování profesního rozvoje po ukončení přípravného vzdělávání učitelů, kvalifikace a úvodní doby ve škole. Zahrnuje profesní vzdělávání, přípravu a doplňování znalostí učitelů zaměstnaných ve školách nebo kolejích. Jak ve svém článku zmiňuje Sandee Thompson (English teaching professional, Issue 58, September 2008), celoživotní vzdělávání může být podobu krátkého kurzu určeného k doplňování aktuálních znalostí a dovedností (kurzy mohou ve večerních hodinách, o víkendech, prázdninách), dlouhodobějšího studijního programu ukončeným diplomem nebo osvědčením o absolvování postgraduálního vzdělávání nebo také ve formě konference. V Anglii je celoživotní vzdělávání převážně spojováno s úspěšně řízenou výukou učitelem. Hlavním cílem je zkvalitnění didaktické dovednosti učitelů a zlepšení vzdělávacích výsledků školy a také výkon a výsledky jednotlivých žáků.

Celoživotní vzdělávání je stejně jako v České republice považováno za součást pracovních povinností a minimální doba strávená v celoživotním vzdělávání není stanovena. Pokud se učitelé rozhodnou pro nějakou z již zmíněných forem celoživotního vzdělávání, škola jim jim to musí umožnit. Učitelé mají pro svůj profesní růst a rozvoj určeno pět dní v roce.

Celoživotní vzdělávání učitelů poskytují například tyto organizace: Ministerstvo školství, Agentura přípravy a rozvoje pro školy a Národní kolej pro vedení škol.

Dle Nezvalové a Taylora můžeme v Anglii od roku 2001 nalézt tyto tendence, které se týkají celoživotního vzdělávání učitelů. Nabídky celoživotního vzdělávání se rozšířily i mimo státní sektor. Dříve převažovaly služby státních společností LEAs (Místní školské úřady) a IHEs (Vysokoškolské instituce).

Všechny agentury nabízející tyto služby splňují následující kritéria:

- 1) Všechny instituce, které tyto služby poskytují jsou pod dohledem inspekce, která hodnotí efektivitu a kvalitu vzdělávací služby.
- 2) Všechny tyto nabídky směřují k osobnostnímu a profesionálnímu rozvoji učitele. Zaměřeny jsou převážně na pochopení historických souvislostí, základních pojmů a teorií a na výcvik specifických dovedností.
- 3) Dříve byl v popředí pozornosti rozvoj učitele, ale v současnosti se zkoumá zlepšení výkonu žáka, které vyplývá ze zlepšení výkonu a dalšího vzdělávání jeho učitele.
- 4) Kurzy se hlavně zaměřují na potřeby samotných učitelů.

V současné době jsou nabízeny kurzy PGCE Agenturou přípravy a rozvoje pro školy (agentura nahradila dosavadní Agenturu pro vzdělávání učitelů). Jedná se o postgraduální vzdělávací certifikát, který je možno získat po jednoletém intenzivním studiu nebo po dvouletém volněji rozvrženém studiu. Tento kurz postgraduálního studia je nabízen všemi univerzitami po celé Anglii. Kurz je převážně zaměřen na rozvoj vyučovacích dovedností.

22

Pro učitele, kteří teprve ukončili vysokou školu a kteří si chtějí dále prohloubit svoje dosavadní poznatky, zkušenosti a především je aplikovat v praxi, je určen kurz se zkratkou SCITT (Kurz pro začínající učitele zaměřen na praktické dovednosti). Kurz je také poskytován Agenturou přípravy a rozvoje pro školy. Délka je jeden rok a opět je nabízen na všech univerzitách po celé Anglii.²³

²² Informace čerpány z webu <http://www.tda.gov.uk/get-into-teaching/teacher-training-options/pgce.aspx>

²³ Informace čerpány z webu <http://www.tda.gov.uk/get-into-teaching/teacher-training-options/school-centred-training.aspx>

Závěrem bych chtěla zdůraznit, že učitelé by neměli zanedbávat svoje další vzdělávání, ať už ve formě dalšího vysokoškolského akreditovaného programu, kurzu, školení nebo nějakého semináře. Je velice důležité, aby se neustále orientovali v nových a nových oborech, poznatcích a byli schopni tyto nové informace předávat svým žákům.

3.3. Vybrané vnitřní podmínky práce učitele

Hovoříme-li o vnitřních podmínkách práce učitele viz. podkapitola číslo 3.1., jedná se o ty podmínky práce, které „*souvisejí více s řízením a organizací vzdělávání na konkrétní škole.*“²⁴ Vybrána byla pouze jedna podmínka a to podmínka týkající se vztahů s rodiči a veřejností.

3.3.1. Vztahy s rodiči a veřejností

*„Vzájemné vztahy, komunikace a kooperace mezi rodiči a školami, se jeví natolik důležitými, že se staly předmětem zvláštní oblasti interdisciplinárního výzkumu: v zahraničí je označována nejčastěji jako research on parent involvement – výzkum angažovanosti, spoluodpovědnosti rodičů. Zaměřuje se na velice praktické záležitosti jako např. na vliv výchovných stylů rodičů, na prospěch jejich dětí ve škole, na spolupráci učitelů a rodičů v mimoškolních programech vzdělávání dětí, na asistence rodičů při vyučování ve škole aj.“*²⁵

Dle Průchy (1999) lze vztahy rodičů se školou charakterizovat třemi termíny (edukátoři, klienti, participant). První skupinu tvoří rodiče-edukátoři. Tímto pojmem se rozumí, že rodiče jsou vedle školy další důležitou složkou při předávání hodnotových vzorců či sociálních postojů. Druhou skupinou jsou rodiče, kteří mají roli klientů vzdělávacích institucí. Jedná se především o snahy o zkvalitňování práce a výstupů škol. Cílem je, aby rodiče měli jasné a přehledné informace o škole, kterou si vybrali pro své děti. Z tohoto úhlu pohledu se tedy jedná o objednávku určité služby. V průběhu času ale tento model zastarává a do popředí vstupuje názor, že rodič by měl být partnerem učitele. Třetí skupinou jsou rodiče, kteří nesou označení participant v ovlivňování vzdělávacích

²⁴ URBÁNEK, P. *Vybrané problémy učitelské profese*. Aktuální analýza. Liberec : TU, 2005. s. 153

²⁵ PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha : Portál, 1999. s. 238.

institucí. Podstatou je využití práv rodičů, která mají vliv na působení školy a na lokální i státní politiku školy.

Rodiče v mnoha zemích mohou uplatnit svoje individuální práva (právo rodičů při výběru školy, existuje u nás i v Anglii) a kolektivní práva (zastoupení rodičů v řídicích orgánech školství, není u nás zatím zavedeno, ale v Anglii funguje).

Důležitou součástí pro správné fungování vztahu mezi rodiči a učiteli je zavedení souboru určitých pravidel, jež ve svém článku zmiňuje Kuchařová (Učitelské listy, 2007/2008). Rodiče od učitele očekávají profesionalitu a objektivnost, dále je to upřímnost a otevřenost. Pokud se učitel vyhýbá pravdě nebo se vymlouvá, rodiče v něj ztratí důvěru. Dále by měl rodič vyjádřit podporu k učitelovým hodnotám, názorům a postojům a měl by ho uznávat jako autoritu. V případě selhání jeho profesionality, pak učitel nemůže očekávat plnou podporu ze strany rodičů.

Ze strany učitele by mělo hned na začátku roku dojít ke stanovení pravidel spolupráce s rodiči. Jedná se zejména o určení práv a povinností. Všechny tyto předpoklady vedou k tomu, že si obě strany utvoří představy, co od nich bude očekáváno a co mohou očekávat oni sami.

Pro úspěšnou spolupráci mezi rodiči a učiteli bylo stanoveno pět základních bodů.

- učitel je iniciátorem setkání s rodiči
- rodič i učitel si musí sdělit vzájemná očekávání
- učitel seznámí rodiče s kurikulem
- učitel vytvoří aktivity pro rodiče a děti a sám je pouhým prostředníkem mezi nimi
- učitel pravidelně seznamuje rodiče s prací jejich dětí

V rámci spolupráce mezi školou a rodinou byla ustanovena Evropským sdružením rodičů Práva a povinnosti rodičů v Evropě, která zahrnují následující body (ustanovení se skládá z více bodů, vybrány byly jen ty, které se týkají spolupráce školy a rodiny):

1. Rodiče mají povinnost zavázat se škole svých dětí jako společníci ve výchovném a vzdělávacím procesu.

2. Rodiče mají právo na přístup ke všem informacím ve vzdělávacích institucích, které se týkají jejich dětí. Rodiče mají povinnost předat školám svých dětí všechny dostupné informace související s dosažením výchovných a vzdělávacích cílů, na kterých společně pracují.
3. Rodiče mají právo ovlivňovat zásady, které ve škole pro jejich děti platí. Rodiče mají povinnost osobně se angažovat ve škole svých dětí jako v životně důležité součásti místního společenství.
4. Rodiče a jejich sdružení mají právo aktivně se zúčastňovat politiky veřejných školských orgánů všech stupňů. Rodiče mají povinnost mít demokratické reprezentativní organizace na všech stupních, které by zastupovaly je samé a jejich zájmy.
5. Rodiče, jako hlavní vychovatelé a partneři ve vztahu mezi domovem a školou, mají povinnost si navzájem pomáhat za účelem zlepšení svých rodičovských dovedností.²⁶

Význam této spolupráce by se dala shrnout slovy: „s jistotou můžeme předpokládat, že rodiče jsou významnými aktéry výchovy a vzdělávání mladých lidí, a proto je jejich komunikace a kooperace s druhým nejvýznamnějším edukačním aktérem, tj. školou, tolik důležitá.“²⁷

Spolupráce školy a rodičů v České republice

Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb., § 21.) definuje povinnost škol informovat rodiče o žákových výsledcích vzdělávání. Rodiče mají plné právo vědět, jak si jejich dítě ve výchovně-vzdělávacím procesu vede.

Dle Lovichové (2010) se komunikace mezi školou a rodinou formuje postupně od začátku školní docházky. Rodiče si musí najít a strukturovat svoje místo ve škole a také podobu vlastního komunikování ve škole. Ve vztahu učitelů a rodičů jde zpravidla o ustálené mechanismy vytvořené pro komunikaci s rodinami a školou. Mezi nejčastěji využívané způsoby komunikace školy s rodinou patří třídní schůzky (každá základní škola si počet třídních schůzek stanoví sama, ve většině případů školy mívají čtyři schůzky ročně), záznamy v žákovských knížkách, sdělení po telefonu (v případě nepřítomnosti ve škole,

²⁶ <http://pdf.uhk.cz/uppe/old/KSMATERIALY/rodsocsk.htm>

²⁷ PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha : Portál, 1999. s. 247

špatných známek), prostřednictvím elektronické pošty (stejně důvody jako u sdělení po telefonu) apod. Osobní setkání se však jeví jako nejlepší způsob, jak vyřešit jakékoliv problémy (vzájemné poznání, porozumění, rozebrání problémů do hloubky, navržení nejlepšího řešení). Ve většině případů se tato setkání uskutečňují ve školách, což ale může představovat určitý typ dominance učitele, protože je v prostředí, ve kterém se cítí bezpečně a jistě. Učitel může působit nadřazeně, což způsobí, že se rodiče cítí nepříjemně. K těmto pocitům mohou přispívat i špatné vzpomínky na vlastní školní léta, dosavadní špatné zkušenosti se školou nebo i špatný pocit samotných rodičů z toho, že dítě má nějaký problém. Individuální schůzky jsou ve většině případů iniciovány školou a to i v případě, že sami rodiče jsou vybízeni k aktivitě. Jejich strach nebo neochota mohou vyplývat ze zmíněných důvodů. Informovanost rodičů, vzájemná komunikace a spolupráce vyžaduje zapojení rodičů do samotných třídních či školních projektů. Z počátku je dobré, když jsou rodiče přizváni do již probíhajícího projektu, aby viděli, jak tento typ spolupráce může vypadat. A pak už se sami mohou rozhodnout, zda by se dalšího projektu nechtěli účastnit.

Na druhou stranu ale z výsledků uveřejněných v Učitelských listech (Kuchařová, 2007-08, část 3.) vyplývá, že rodiče považují frekvenci kontaktů se školou za velmi nízkou. Vadí jim také nedostatek osobního kontaktu, i když data uvedená v předchozím odstavci uvádějí, že sami rodiče mají možnost si individuální schůzky domluvit nebo si kdykoliv zatelefonovat do školy. Dále si rodiče stěžují na nedostatek akcí, které by pro ně pořádala škola.

Na obranu učitelů musíme ale zmínit dvě důležitá fakta. Za prvé se jedná o časovou náročnost. Podle Průchovy *Struktury pracovního času učitelů 2. stupně základní školy* uvedené v podkapitole 3.2.1. spolupráce školy s rodiči zabere učitelům přibližně dvě procenta (průměrně 54 minut týdně) z celkového týdenního objemu pracovní doby. Pokud má učitel ve třídě samé bezproblémové žáky (v ideálním případě), tak mu následně stanovený čas plně postačí. Realita je ale odlišná. Ve třídách se běžně vyskytují žáci s kázeňskými nebo prospěchovými problémy, a tak řešení těchto problémů a budování partnerství s rodiči a jejich zapojování do různých akcí zabírají učiteli mnohem více času. Za druhé je to samotná neochota některých rodičů se alespoň z části podílet na vzdělávání svých dětí a udržení dobrých vztahů se školou a samotnými učiteli.

V tabulce *Odpovědnost přisuzovaná rodině a škole za výchovu* uveřejněná v knize *Vzdělávání a školství ve světě* (J. Průcha, 1999, s. 246) je uvedeno, že 33% rodičů chce, aby rodina měla větší odpovědnost, 14% rodičů souhlasí s tím, aby škola měla větší odpovědnost než rodina a celých 62% rodičů zastává názor, že rodina a škola má mít společnou odpovědnost. Z uvedených výsledků vidíme, že více než polovina českých rodin by ráda spolupracovala se školou, ale v praxi již tolik rodičů zájem nemá.

Závěrem by se dalo říci, že vytvoření školních vzdělávacích programů je především o spolupráci, komunikaci a předávání informací. Tento systém by se měl také realizovat ve vztahu učitele a rodiče. Pokud sami rodiče pochopí, proč došlo k takové reformě a také ji i podpoří, pak se celkový systém může změnit.

Spolupráce školy a rodičů v Anglii

V roce 1988 bylo v Anglii zavedeno tzv. národní kurikulum, které je závazné pro vzdělávání žáků ve věku 5-16 let (podrobnější informace v podkapitole 2.4.2). Součástí tohoto kurikula byla i spolupráce rodičů se školou. Tento dokument, týkající se právě spolupráce rodičů se školou, byl nazván jako Charta rodičů pro Anglii a Wales a vešel v platnost roku 1991, pozdější aktualizace vydány v roce 1994. Jeho obsahem je vymezení přesných práv a povinností rodičů týkajících se jejich spolupráce při vzdělávání dětí. Charta obsahuje i ustanovení, která se týkají posílání písemných zpráv školou a to nejméně jednou do roka o úspěších a pokrocích, kterých dítě dosáhlo. Aby rodiče pochopili a přijali kurikulum, obdrželi brožuru Vaše dítě a národní kurikulum. Tato brožura rodiče informuje o obsahu a principech národního kurikula a také, jakou odpovědnost nesou rodiče při vzdělávání vlastních dětí.

V tabulce *Odpovědnost přisuzovaná rodině a škole za výchovu* uveřejněná v knize *Vzdělávání a školství ve světě* (J. Průcha, 1999, s. 246) je uvedeno, že 14% rodičů zastává názor, že rodina má mít větší odpovědnost než škola. Jen 5% rodičů se přiklání k variantě, že škola má mít větší odpovědnost než rodina a 81% rodičů souhlasí s tím, aby rodina a škola měla společnou odpovědnost za výchovu. Z tohoto výzkumu následně vyplývá, že sami rodiče se chtějí aktivně podílet na výchově dětí. Anglie je také členem Evropské asociace rodičů, která se zaměřuje na aktivní účast a zodpovědnost rodičů za vzdělávání svých dětí.

Caroline Linse (English teaching professional, Issue 60, January 2009) ve svém článku zmiňuje, že běžnou praxí anglických učitelů je, že si vyhradí určitý den v týdnu na konzultaci s rodiči. Popřípadě jim sdělí své soukromé telefonní číslo, aby rodiče mohli učitele kontaktovat ve večerních hodinách. Linsová k tomuto tématu zdůrazňuje, že rodiče této nabídky nezneužívají. Dále uvádí, že není obvyklé řešit problémy žáků přes elektronickou poštu. V Anglii je velkou tradicí pořádat pro rodiče různá divadelní představení, koncerty nebo další různá představení. Rodiče mají obrovský zájem vidět své děti, které se účastní těchto aktivit a sami se i často podílí na organizaci. Závěrem tvrdí, že když dá učitel rodičům šanci společně řešit problémy a také možnost se více sblížit, následná spolupráce je potom snazší. Učitel se více přiblíží dětem, které jsou mu svěřeny do péče.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. KONCIPOVÁNÍ VLASTNÍHO VÝZKUMU

4.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou aktuální pohledy a názory učitelů na vybrané podmínky práce učitele. Ačkoliv bylo jednotlivým učitelům položeno více otázek ohledně jejich podmínek práce, pro komparaci byly vybrány pouze čtyři (pracovní náplň a povinnosti učitelů, odborná pomoc, systém dalšího vzdělávání a spolupráce s rodiči a veřejností). Všechny pohledy a názory učitelů můžeme považovat čistě za subjektivní.

4.2. Metoda výzkumu

Kvalitativní výzkum a obzvlášť metoda hloubkového strukturovaného rozhovoru byla pro tuto diplomovou práci vybrána záměrně. Dle Průchy (2009) je kvalitativní výzkum zaměřen na malé skupiny respondentů nebo jednotlivce a umožňuje hlubší vhled do některých aspektů učitelské profese. Proto se domnívám, že rozhovor je nejvhodnějším způsobem, jak získat taková citlivá data, jakými jsou názory jednotlivých učitelů na jejich podmínky práce. Pro rozhovory bylo náhodně vybráno šest učitelů z České republiky a z Anglie.

Každá metoda má své výhody i nevýhody a ani rozhovor nemůže být výjimkou. Mezi největší výhodu metody rozhovoru se řadí přímý kontakt tazatele s dotazovaným. Z tohoto přímého kontaktu vyplývá možnost sledovat přímou reakci dotazovaného, popřípadě mu klást doplňující a upřesňující dotazy. Také intonace, hlasitost a frázování některých slov či celků mohou být nápomocné při pochopení odpovědí. Celkově nám rozhovor pomůže proniknout do nitra dotazovaného a odhalit charakteristické údaje, které jsou velice těžko zjistitelné jinou metodou.

Na druhou stranu je ale rozhovor časově náročnou metodou. Proto také není vhodné tuto metodu aplikovat při větším počtu respondentů, jako je to třeba u dotazníku. I samotné nahrávání rozhovoru se může jevit jako problematické kvůli nervozitě dotazovaného a následné neochotě odpovídat pravdivě. Dalším negativem je nedostatečné vytvoření

příjemné, vstřícné a důvěrné atmosféry, jejímž následkem se dotazovaný „stáhne“ do sebe. Velkým problémem se mohou zdát i otázky, které příliš zasahují do intimní sféry. Z tohoto důvodu by měl tazatel projevit empatii a citlivost, jinak se dotazovaný opět uzavře. Někteří vědci namítají, že výsledky či teorie, ke kterým badatel došel kvalitativním výzkumem, platí jen pro vybrané vzorky. Z toho vyplývá, že jsou nezobecnitelné a neobjektivní, a nelze je proto použít jako obecně pravdivé.

4.3. Realizace vlastních rozhovorů

Respondenti

Pro rozhovory byli vybráni tři učitelé základní školy v České republice a tři učitelé základní školy v Anglii. Všichni učitelé byli vybráni náhodně a po přepisu jednotlivých rozhovorů jsem dospěla k závěrům, které jsou uvedeny v tabulce níže.

Respondent	Pohlaví	Věk	Délka praxe	Předmět/y
DC1	žena	50 let	22 let	Český jazyk + dějepis
DC2	žena	40 let	15 let	Český jazyk + občanská výchova
DC3	žena	45 let	17 let	Český jazyk + německý jazyk
DA1	muž	30 let	4 roky	Přírodní vědy
DA2	žena	40 let	17 let	Anglický jazyk
DA3	muž	43 let	20 let	Dějepis

Prostředí

Rozhovory probíhaly pouze za přítomnosti tazatele a dotazovaného, žádná jiná osoba nebyla rozhovoru přítomna. Tyto rozhovory byly uskutečňovány v kabinetech, třídách nebo ve sborovnách, tzn. v příjemném, klidném, tichém a pro učitele známém prostředí. Tato prostředí byla vybrána záměrně, protože přítomnost dalších lidí by mohla narušit celý rozhovor a dotazovaný by pak nemusel pravdivě odpovídat.

Pořízení záznamů

Je velice důležité rozhovory nahrávat, protože i když máme sebelepší paměť a rozhovor bychom ihned po provedení přepsali, na všechny detaily rozhovoru bychom si určitě nevzpomněli. Někdy se také může stát, že respondenti jsou přítomností diktafonu ovlivněni a mají tendenci přehánět, ale u žádného z dotázaných učitelů jsem tento jev nezpozorovala.

Rozhovory byly se souhlasem jednotlivých učitelů nahrávány na diktafon a následně byly provedeny jejich přepisy. Ačkoliv byl vytvořen systém značek určených pro přepis rozhovorů, bylo pro mě jednodušší a praktičtější si vytvořit a následně i použít systém vlastních značek. Seznam použitých značek je uveden v přílohách.

Otázky rozhovoru

Otázky použité při rozhovorech jsem se snažila koncipovat tak, aby byly pro všechny dotázané srozumitelné, jasné a aby se neskládaly z dlouhých souvětí. U všech rozhovorů jsem používala stejnou formulaci otázek. Součástí rozhovorů byly úvodní (např. představení tazatele i dotazovaného), hlavní (názory a postoje týkající se podmínky práce učitele) i ukončovací otázky (např. rozloučení s respondentem). Všechny informace, které mi učitelé během rozhovoru poskytl, byly použity anonymně.

Rozhovory

Ačkoliv každý z nás má určitou představu o vedení rozhovoru a tato metoda se nám může zdát jednoduchá, vedení hloubkového strukturovaného rozhovoru je velice náročnou činností a v životě diplomantky byl tento typ rozhovoru veden poprvé. Z těchto důvodů jsem si také předem připravila přesný seznam otázek, které jsem používala při každém rozhovoru. Seznam byl vytvořen záměrně, protože na začátku každého rozhovoru jsem byla nervózní a bylo nutné se každého respondenta zeptat na stejné otázky. Kvůli tomuto faktu se přepsané rozhovory mohou jevit neautentické. Všechny totiž mají stejný scénář i podobu.

Navíc rozhovory uskutečněné v Anglii byly náročnější než rozhovory u nás. Nejprve bylo obtížné nalézt tři učitele-dobrovolníky. Není možné pouze přijít do školy s tím, že chcete provést rozhovor s jejich učitelem a očekávat zájem z jejich strany. Angličané si dobře hlídají osoby, které vstupují do jejich škol. K učitelům jsem se dostala přes rodinu, u které jsem přes léto pobývala. Jednalo se o jejich známé a příbuzné. Další překážkou byla struktura jednotlivých rozhovorů. Důležité bylo se nejen zeptat na požadované informace, ale použít přitom správné termíny a také nutnou dávku empatie. Všichni dotázaní učitele se mi snažili porozumět a na všechny otázky pečlivě odpovědět. V České republice jsem rozhovory získala od cvičných učitelů během praxí.

5. VÝSLEDKY VÝZKUMU A DISKUZE

Tato kapitola se bude zabývat již samotnou komparací podmínek práce učitele nižšího sekundárního vzdělávání v České republice a v Anglii. Všechny informace, fakta a data, které byly zjištěny a jsou uvedeny v obou částech diplomové práce (teoretická a praktická část), byly použity pro srovnání. Samotná komparace je doplněna i o vlastní názory a polemiky diplomantky, které se také týkají dané problematiky a zjištěných faktů.

5.1. Pracovní náplň a povinnosti učitelů

Analýza získaných dat

Pracovní náplň a povinnosti učitelů jsou v obou zemích definovány stejně, zahrnují totiž přímou pedagogickou činnost a ostatní činnosti s ní související. V počtu odučených hodin dochází ke 203 hodinovému rozdílu a to ve prospěch anglických učitelů (čeští učitelé odučili „pouhých“ 647 hodin). Rozdíl může být způsoben tím, že týdenní úvazek učitele je v České republice stanoven na 22 hodin týdně, kdežto v Anglii je určován řediteli jednotlivých škol, tudíž tato doba může být proměnlivá. Čeští učitelé běžně vyučují dva aprobované předměty nebo předměty, které jim byly stanoveny, oproti tomu angličtí učitelé, vyjma dějepisu a přírodovědných předmětů, vyučují pouze jednomu předmětu. Aby bylo anglickým učitelům sníženo pracovní vytížení, začal být ve škole zaměstnáván podpůrný pedagogický personál. V České republice nalézáme jen malé množství např. asistentů pedagoga.

Analýza rozhovorů

Všichni dotázaní učitelé se shodují, že se své práci věnují i po skončení pracovní doby, tj. ve volném čase i o víkendech a přiznávají, že se jedná o velké počty takto strávených hodin. Až na jednoho dotázaného učitele z Anglie (DA2), se ostatních pět učitelů shoduje, že mezi jejich náplň práce patří i dozory, navíc tři dotázaní učitelé přiznávají, že mají na starost ještě některé kabinety svých aprobačních předmětů a úpravy tříd na konci a před začátkem dalšího školního roku. Tyto povinnosti angličtí učitelé v rámci další práce související s přímou pedagogickou činností nemusí vykonávat, tudíž jsou oproti českým učitelům ve výhodě. V případě, že si dobrovolně vezmou dozor v jídelně, dostávají bezplatně oběd. Ačkoliv je týdenní úvazek učitele v České republice 22 hodin, jak dokazují odpovědi českých učitelek, málokdy je tento úvazek dodržen. Výhodu, kterou mají čeští učitelé oproti učitelům v Anglii je, že ve škole pobývají méně hodin. Je jim dovoleno

vykonávat činnosti související s přímou pedagogickou činností i mimo školu. Angličtí učitelé přiznávají, že dříve než v pět nebo v šest hodin odpoledne školu neopouštějí.

Komparace dat a rozhovorů

Všichni dotázaní učitelé se shodují, že jde o velice časově i psychicky náročnou činnost. Dokazují to i hodiny stravené mimo pracovní dobu, ačkoliv jednotlivé úvazky a pracovní doby jsou přesně vymezeny. V praxi se navíc u českých učitelů potvrzuje i tabulka, kterou ve své knize uvádí J. Průcha – *Struktura pracovního času učitelů 2. stupně*.²⁸ Závěrem lze konstatovat, že v oblasti pracovní náplně a povinností učitelů jsou obě země na stejné úrovni.

5.2. Odborná pomoc

Analýza získaných dat

V obou zemích je velké množství míst, na které se učitelé mohou obrátit. V České republice i Anglii působí pedagogicko-psychologické poradny. Obdobná pracoviště, jakými jsou v České republice pedagogické centrum nebo speciálněpedagogické centrum, jsou v Anglii nahrazeny webovými stránkami organizací, které pracují na podobné bázi jako u nás. V obou zemích se zpravidla přímo ve škole nenachází právník ani psycholog, kterého by učitelé mohli v případě potíží navštívit. Spolupráce učitelů s kolegy je také běžnou praxí v obou zemích. Ačkoliv v České republice funguje Českomoravský odborový svaz pracovníků školství, který nabízí poradenství v oblasti práv, sociologie nebo pracovněprávních vztahů, stále tato organizace nenabízí takové zázemí jako Unie učitelů působící v Anglii. Její činnost je rozsáhlá a je založena na propracovaném systému.

Analýza rozhovorů

Dvě české učitelky se shodují, že právník nebo psycholog se na jejich škole nevyskytuje. Třetí česká učitelka tvrdí, že mohou využívat služeb právníka, ale v případě psychologa je to složité. K tomu navíc dodává, že si ve většině případů musí poradit sami. Dva angličtí učitelé přiznávají, že potíže řeší společně s kolegy v práci. Dále uvádějí, že v Anglii existuje celostátní linka určená učitelům pro řešení komplikovaných situací. Třetí z anglických učitelů zmínil možnost obrátit se na Unii učitelů, která učitele zastupuje při soudních jednáních nebo když se učitel potýká s psychickými potížemi způsobené např.

²⁸ PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha : Portál, 2002. s. 41.

chováním mladých dívek k učitelům mužského pohlaví. Být členem není povinné, a jak vysvětluje jeden ze tří učitelů (DA1): „*Není povinností být členem Unie, ale » byl bys hloupý, kdybys tam nebyl.*“ Následně tedy vidíme, že sami učitelé si uvědomují význam Unie. Ani v anglických školách nejsou běžně dostupné služby právníka nebo psychologa.

Komparace dat a rozhovorů

Při porovnání dat a rozhovorů zjistíme, že vůbec nejčastější pomocí, kterou učitelé z České republiky a z Anglie využívají, je pomoc kolegů ze školy. V obou zemích nejsou zavedené služby právníka nebo psychologa přímo ve školách. Angličtí učitelé mají oproti českým učitelům možnost využít celostátní linku pro učitele a také se stát členem Unie učitelů.

Přestože se v České republice nachází celkem mnoho míst, kam se učitelé mohou obrátit o pomoc nebo o radu, stále ještě tyto služby nejsou tak dobře propracované, systematické a na tak vysoké úrovni jako v Anglii. Domnívám se, že myšlenky a požadavky, o které Unie usiluje, jsou velice důležité a zásadní pro fungování celé učitelské obce. A cíle, které si členové stanovili, a které se snaží plnit, jsou prospěšné nejen pro samotné učitele, jejich žáky, ale také pro ostatní lidi na zemi, protože bojují za zajištění kvalitní a dostupné výuky pro všechny děti. Myslím si, že podobná organizace podporující nejen vlastní učitele a žáky, ale bojující za všeobecnou vzdělanost, by měla fungovat i v České republice.

5.3. Systém dalšího vzdělávání

Analýza získaných dat

Učitelům ve vybraných zemích, tj. v České republice a v Anglii, zákon ukládá povinnost dalšího vzdělávání, kterým si upevňují a doplňují kvalifikaci. V České republice mají učitelé k dispozici dvanáct pracovních dnů, naproti tomu v Anglii je to pouhých pět dní. V České republice zatím bohužel nebyla vytvořena ucelená koncepce dalšího vzdělávání učitelů. Učitelé tak mohou navštěvovat kurzy dle svých potřeb nebo potřeb školy, ale jedná se o nesystematické propojení kurzů. Návrh J. Kohnové (*Pedagogická orientace*, 2003, č.1, s. 56) ohledně specifických kurzů pro učitele dle jednotlivých funkcí zaměstnanců školy se jeví jako vhodným řešením z této situace. Celoživotní vzdělávání učitelů je plně kontrolováno inspekcemi a má určitý řád. V současné době navíc britská vláda usiluje o to, aby si tamější učitelé doplnili magisterské vzdělání, pokud chtějí setrvat ve školství. Dále je tu nabízen jednoletý kurz pro začínající učitele, který je prakticky zaměřen. Další

vzdělávání učitelů ve formě kurzů, seminářů nebo školení je v České republice nabízeno různými agenturami, vysokými školami, organizacemi, není nijak omezeno ani strukturováno. Stejně služby v Anglii nabízí jen omezený počet agentur a organizací.

Analýza rozhovorů

Všechny učitelky z České republiky dostávají nabídky kurzů a školení. Dvě z nich k tomu dodávají, že vybírány jsou jen ty nabídky, které jsou považovány za nutné a také, že jejich výběr je finančně omezený, tzn., že na určitý kurz je vybrán pouze jeden učitel daného předmětu (DC3: „*Sou tam zase jistá omezení, ↓ kdy třeba na školení může opravu jít jen jeden učitel daného předmětu, ↓ protože to je všechno dneska finančně dost nákladné, ale myslím si, ...že konkrétně teda u nás na škole sme na tomhle dost podporováni.*“ ↓). Každý anglický učitel má odlišný názor. První z nich tvrdí, že škola má jen omezené možnosti výběru kurzů, ale celkově si myslí, že se situace postupně zlepšuje. Druhý dotázaný učitel si jako jediný z dotázaných právě doplňuje svoje dosažené vzdělání o magisterský titul a přiznává, že na některé typy kurzů je nutné mít souhlas ředitele školy. Třetí anglický učitel tvrdí, že jsou v celoživotním vzdělávání plně podporováni.

Komparace dat a rozhovorů

Při komparaci dojdeme k závěrům, že na trhu je velké množství kurzů, ale jejich množství a výběr je z finančních důvodů velmi omezen. V obou zemích jsou učitelé zákonem nuceni si během výkonu učitelského povolání upevňovat a doplňovat kvalifikaci. Z analýzy rozhovorů je navíc zřejmé, že všichni dotázaní učitelé jsou v tomto ohledu velmi podporováni. Ačkoliv jsou angličtí učitelé nuceni si doplnit magisterský titul, jen jeden dotázaný učitel studuje. Když hodnotíme další vzdělávání učitelů z hlediska fungování systému, jsme nuceni si přiznat, že Anglii tyto podmínky na rozdíl od České republiky splňuje. Bylo by velice vhodné se v České republice zaměřit v rámci dalšího vzdělávání učitelů na například jednoletý kurz pro začínající učitele, aby se plně seznámil se všemi nástrahami a obtížemi učitelského povolání. Následovat by mohly kurzy zaměřené na třídní učitele, výchovné poradce. Přesně tedy, jak navrhuje J. Kohnová ve svém článku v Pedagogické orientaci (2003, č. 1, s. 56). Plně se ztotožňuji s jejím návrhem a osobně si myslím, že by tyto kurzy v mnohém usnadnily nejen učitelů práci, ale i mnoho starostí.

5.4. Vztahy s rodiči a veřejností

Analýza získaných dat

V oblasti vztahů mezi rodiči a veřejností dochází k velkým rozporům. Ačkoliv obě země mají ve svých zákonech a nařízeních stanoveno, že rodiče jsou povinni být informováni o výsledcích žáka ve vzdělávacím procesu, v Anglii nalezneme další nařízení, které přesně vymezuje dílčí práva a povinnosti týkající se spolupráce při vzdělávání dětí.

V oblasti komunikace mezi školou a rodinou jsou u nás běžně využívány všechny dostupné prostředky. V Anglii je kladen větší důraz na osobní setkání, popřípadě telefonický rozhovor. Sdělení zpráv ohledně žáka pomocí elektronické pošty je v Anglii nepřijatelné. Celkově jsou vztahy mezi rodiči a školou v Anglii založeny na větší důvěře a otevřenosti. V České republice převažují spíše negativní pocity rodičů při setkávání s učiteli. Přestože si čeští rodiče stěžují na nedostatek osobního kontaktu nebo malé množství pořádaných akcí, sami se neujímají iniciativy, aby tuto situaci změnili.

Angličtí rodiče se sami a dobrovolně stávají organizátory při pořádání různých akcí školou. Navíc jsou rádi, že mají možnost se zapojit do projektů a vidět výsledky práce svých dětí a jejich učitelů. V České republice jsou sice také pořádány různé akce, ale jejich frekvence ani tradice nemají takové kořeny jako v Anglii. Ani vlastní zapojení českých rodičů do projektů nebývá časté.

Při komparaci tabulky dle J. Průchy *Odpovědnost přisuzovaná rodině a škole za výchovu*²⁹ nalézáme také rozdíly. Celých 81% anglických rodičů souhlasí s tím, aby škola a rodina nesla stejnou odpovědnost za výchovu dětí. V České republice je to pouhých 62%. Jak si můžeme povšimnout, angličtí rodiče mají ucelenější představu o vzdělávání svých dětí.

Analýza rozhovorů

Dvě české učitelky se shodují, že komunikace s rodinou závisí na konkrétním žákovi (*když jsou konfliktní děti, ↓...tak většinou sou pak i konfliktní i rodiče*). Vidíme, že se jedná o předané vzorce chování. Třetí česká učitelka tvrdí, že vztahy jsou na dobré úrovni. Oproti tomu všichni učitelé z Anglie se shodují, že komunikace s rodiči je bezproblémová a je uskutečňována prostřednictvím telefonu. České školy se více zaměřují na organizaci akcí

²⁹ PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha : Portál, 1999. s. 247

pro žáky prvního stupně, protože vymyslet akce pro žáky druhého stupně, je složité. Na tomto se shodují všechny tři učitelky z České republiky (*Spíše sou tyto akce běžnější na prvním stupni. ↓ ...V těch starších ročnících už je to komplikovaný.*). Dva učitelé z Anglie uvádějí, že rodiče se velmi rádi a často zapojují do akcí, jakými jsou plesy, výlety, trhy apod. Naproti tomu třetí učitel lituje, že v jejich škole nejsou žádné akce tohoto typu pořádány.

Komparace dat a rozhovorů

Při porovnání dat a rozhovorů dojdeme k závěrům, že ačkoliv angličtí učitelé preferují osobní setkání, tak ani jeden z dotázaných učitelů tento způsob komunikace neprovozuje. Dále zjistíme, že ačkoliv je anglickou tradicí pořádání akcí, tak třetí učitel tvrdí, že u nich na škole to není běžnou praxí. Oproti tomu čeští učitelé se snaží udržet tradici pořádání výstav a koncertů alespoň na prvním stupni a jedna učitelka přiznává, že divadelní představení je stále ještě běžnou činností na druhém stupni. V obou zemích jsou uskutečňovány pravidelná setkávání s rodiči a učitelé podávají zprávy o pokrocích, úspěších i neúspěších žáků.

Závěrem lze konstatovat, že v získaných datech a v rozhovorech dochází k rozporům. Nelze tedy jednoznačně a objektivně na základě těchto rozhovorů a dat určit, ve které zemi je tato vnitřní podmínka práce učitele lépe praktikována. I přes tuto skutečnost se ale domnívám, že spolupráce rodičů a školy je v Anglii na vyspělejší úrovni, a že sami rodiče se nezajímají jen o dosažené výsledky svých dětí, ale snaží se i zapojit do různých aktivit a i tímto způsobem podporovat své děti. Doufám, že s uvedením Školních vzdělávacích programů do praxe se celkový pohled rodičů na výchovně-vzdělávací proces změní a že i oni se aktivně zapojí do chodu školy.

Shrnutí

Po komparaci všech čtyř vybraných podmínek práce učitele jsem dospěla k závěrům, že v oblasti Pracovní náplně a povinností učitelů jsou obě země na stejné úrovni. Zbylé tři vybrané podmínky práce učitele (odborná pomoci, systém dalšího vzdělávání a vztahy s rodiči a veřejností) jsou lépe řešeny v Anglii. U těchto podmínek dochází k velkým rozdílům. Do budoucna tedy doufejme, že se tyto tři podmínky práce učitele v České

republiky dostanou alespoň na stejnou úroveň nebo i lepší, než na jaké jsou v současné době.

6. ZÁVĚR

Diplomová práce si kladla za cíl porovnat podmínky práce učitele v České republice a v Anglii. Vybráni byli pouze učitelé nižšího sekundárního vzdělávání a jen určité podmínky z velké škály podmínek práce učitele. Z vnějších podmínek byly vybrány tyto: *pracovní náplň a povinnosti učitelů, odborná pomoc, která je poskytována učitelům a systém dalšího vzdělávání*. Z vnitřních podmínek jsem se zaměřila pouze na *vztahy s rodiči a veřejností*.

V teoretické části byla definována profese učitele a následně specifikován pojem učitele nižšího sekundárního vzdělávání. V teoretické části nalezneme i vývoj školství ve vybraných zemích, dále jsou to jednotlivé etapy vzdělávání a následně bylo provedeno porovnání obou školských systémů. Výše zmíněné podmínky práce učitele nižšího sekundárního vzdělávání byly nejprve obecně charakterizovány a následně modifikovány pro Českou republiku a Anglii.

V praktické části je vymezen cíl výzkumu a je popsána metoda hloubkové strukturovaného rozhovoru. Dále je zde uveden důvod, proč byl zvolen tento typ výzkumu, a následně je popsán průběh jednotlivých rozhovorů. Pro rozhovory byli vybráni tři učitelé nižšího sekundárního vzdělávání v České republice a stejný počet učitelů i v Anglii. S vybranými učiteli byly provedeny rozhovory, při kterých byly zjišťovány jejich subjektivní názory a pohledy na vybrané podmínky jejich práce.

V kapitole Výsledky výzkumu a diskuze byly porovnány teoretické poznatky a fakta s informacemi a názory, které byly získány při jednotlivých rozhovorech. Výsledky, ke kterým jsem dospěla, jsou založeny pouze na získaných a uvedených faktech. Při dalších výzkumech tohoto typu mohou badatelé dospět k odlišným výsledkům a závěrům.

Při psaní diplomové práce jsem si kladla mnoho otázek, na které jsem postupně získávala odpovědi. Prozkoumala jsem oblast, která je pro učitele a jejich působení ve školách velice důležitá a podstatná. Dle mého názoru mnou vybrané podmínky práce učitele sice nepatří k těm nejvíce ožehavým a diskutovaným ve společnosti a v médiích, ale pro samotnou

práci učitelů jsou velice zásadní. V této diplomové práci jsou vyjádřeny určité názory a myšlenky, které navrhuji, jakým směrem by se v budoucnosti měly jednotlivé podmínky práce učitele vyvíjet. Vyjádřena je také víra, že se podmínky práce učitele, které nejsou v České republice na srovnatelné úrovni s Anglií, v budoucnosti na tuto úroveň dostanou.

Bylo by velice zajímavé zaměřit se na celou škálu podmínek práce učitele a vytvořit srovnání, do kterého by byly zahrnuty i další země Evropské Unie. V diplomové práci jsem se pokusila alespoň o porovnání některých podmínek práce učitele u dvou vybraných zemí, a to v České republice a v Anglii, které by mohlo být částečným podkladem pro budoucí komparaci tohoto zaměření.

7. POUŽITÁ LITERATURA

- 1) BEŇO, M. *Učitel v procese transformácie spoločnosti*. Bratislava : ÚIPŠ, 2001.
- 2) BLÍŽKOVSKÝ a kol. *Středoevropský učitel na prahu učící se společnosti 21. století*. Brno : Konvoj, 2000.
- 3) Český učitel v mezinárodním srovnání / Ústav pro informace ve vzdělávání, Dokončení. *Školství*, 2005, roč. 13, č. 25, s. 9-10.
- 4) DVOŘÁČEK, J. *Vzdělávání v integrující se Evropě*. Praha : VŠE, 2001.
- 5) DYTRTOVÁ, R., KRHUTOVÁ, M. *Učitel – Příprava na profesi*. Praha : Grada, 2009.
- 6) EDWARD, R. Taking ownership of a development programme. *Modern English Teacher*, 2010, Volume 19, No. 4, p. 50-54.
- 7) GAVORA, P., MAREŠ, J. *Anglicko-český pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1999.
- 8) GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.
- 9) HARDING, K. Continuing Professional Development. *Modern English Teacher*, 2009, Volume 18, No. 3, p. 5-9.
- 10) HARMER, J. *The Practice of English Language Teaching*. Harlow : Longman, 2001.
- 11) HORÁK, J., KRATOCHVÍL, M. *Nástin dějin pedagogiky*. Liberec : TUL, 2003.
- 12) HRUBÁ, J. Otazníky nad dalším vzděláváním učitelů. *Učitelské listy*, 2004/05, roč. 12, č.1, s. 2-3.
- 13) JEŽKOVÁ, V., DVOŘÁK, D., CHAPMAN, CH. a kol. *Školní vzdělávání ve Velké Británii*. Praha : Karolinum, 2010.
- 14) KASPER, T., KASPEROVÁ, D. *Vybrané kapitoly z dějin pedagogiky*. Liberec : TUL, 2006.
- 15) KOHNOVÁ, J. Současný stav a nový model dalšího vzdělávání učitelů. *Pedagogická orientace*, 2003, č.1, s. 53-58.
- 16) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 1., Vzájemná očekávání rodičů a učitelů. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 1, s. 11.
- 17) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 2., Rodiče pohledem školy. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 2, s. 15.

- 18) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 3., Pravidla pro práci učitele v oblasti vztahů s rodiči. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 3, s. 16-17.
- 19) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 4., Úloha a postavení rodičů ve školním prostředí. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 4, s. 12.
- 20) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 5., Komunikace mezi školou a rodinou. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 5, s. 17.
- 21) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 6., Efektivní komunikace. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 6, s. 14.
- 22) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 7., Zapojení rodičů do vzdělávání dětí. *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 7, s. 16.
- 23) KUCHAROVÁ, P. Komunikace a spolupráce školy s rodiči. Část 8., Učitel koproduktivní třídy - inspirace, či utopie? *Učitelské listy*, 2007/2008, roč. 15, č. 8, s. 15.
- 24) LIGHFOOT, A. So many jobs, so little time. *English teaching professional*, 2009, Issue 63, p. 50-51.
- 25) LINSE, C. Meet the parents. *English Teaching professional*, 2009, Issue 60, p. 23-25.
- 26) LOVICHOVÁ, M. *Administrativní management*. Kunovice : Evropský polytechnický institut, s. r. o., 2010.
- 27) NEDOROST, L., VĚTROVEC, V. *Průvodce školstvím*. Praha : Quentin Company, 2005.
- 28) NEZVALOVÁ, D., TAYLOR, G. Další vzdělávání učitelů ve Velké Británii. *Pedagogická orientace*, 2001, č.1, s. 3-9.
- 29) PARROTT, M. *Tasks for Language Teachers*. Cambridge : Cambridge University Press, 1993.
- 30) PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu v pedagogických jevech*. Praha : Karolinum, 2004.
- 31) PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha : Portál, 1999.
- 32) PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha : Portál, 2002.
- 33) PRŮCHA, J. Vzdělávání učitelů. *Pedagogická revue*, 2002, roč. 54, č. 5, s. 401-417.
- 34) PRŮCHA, J. *Česko-anglický pedagogický slovník*. Praha : ARSCI, 2005.

- 35) PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009.
- 36) PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009.
- 37) SOLFRONK, J. a kol. *Učitelství jako profese*. Liberec : TU, 2000.
- 38) ŠIMONÍK, O. *Začínající učitel*. Brno: MU, 1994.
- 39) Školství v Evropě : pracovní doba učitelů / Ústav pro informace ve vzdělávání. *Školství*, 2006, roč. 14, č. 22, s. 10.
- 40) ŠTASTNOVÁ, P. OECD - vyučovací povinnosti učitelů. *Školství*, 2007, roč. 15, č. 31, s. 10.
- 41) ŠTVERÁK, V. *Obecná a srovnávací pedagogika*. Praha : Karolinum, 2007.
- 42) ŠVARCOVÁ, I. *Základy pedagogiky*. Praha : VŠCHT, 2005.
- 43) ŠVAŘÍČEK, R., ŠEDO VÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, 2007.
- 44) *The Education System of the Czech Republic*. Praha : Eurydice, 2006.
- 45) THOMPSON, S. Getting involved. *English Teaching professional*, 2008, Issue 58, p. 52-54.
- 46) URBÁNEK, P. *Vybrané problémy učitelské profese*. Aktuální analýza. Liberec : TU, 2005.
- 47) VÁŇOVÁ, M. *Teoretické a metodologické otázky srovnávací pedagogiky*. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998.
- 48) VÁŇOVÁ, M. *Srovnávací pedagogika*. Praha : VŠ J. A. Komenského, 2003.
- 49) VAŠUTOVÁ, J. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno : Paido, 2004.
- 50) VAŠUTOVÁ, J. *Být učitelem. Co by měl učitel vědět o své profesi*. Praha : UK, 2007.
- 51) *Vzdělávací systém České republiky*. Praha : Národní vzdělávací fond, 2006.

8. INTERNETOVÉ ZDROJE

- 1) <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/index.aspx>
- 2) http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_CZ_CS.pdf
- 3) <http://www.epa-parents.eu/>
- 4) <http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich>
- 5) http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8127085.stm
- 6) <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8504341.stm>
- 7) <http://pdf.uhk.cz/uppe/old/KSMATERIALY/rodsocsk.htm>
- 8) <http://rvp.cz/>
- 9) <http://www.teacherssupportnetwork.com/corporate/TeacherToolsAdviceArticle.do?id=16>
- 10) <http://www.tda.gov.uk/get-into-teaching/teacher-training-options/school-centred-training.aspx>
- 11) <http://www.tda.gov.uk/get-into-teaching/teacher-training-options/pgce.aspx>
- 12) <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>
- 13) <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-263-2007-sb-kterou-se-stanovi-pracovni-rad-pro-zamestnance-skol-a-skolskych-zarizeni-zrizenych-ministerstvem-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-krajem-obci-nebo-dobrovolnym-svazkem-obci>
- 14) <http://www.msmt.cz/dokumenty/narizeni-vlady-kterym-se-stanovi-rozsah-prime-vyucovaci-prime-vychovne-prime-specialne-pedagogicke-a-prime-pedagogicko-psychologicke-cinnosti-pedagogickych-pracovniku>
- 15) <https://www.teachers.org.uk/files/10MEMREG.doc>

9. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Školský systém České republiky (schéma)

Příloha č. 2 Školský systém Anglie (schéma)

Příloha č. 3 Seznam značek, které byly použity v prepisech rozhovorů (tabulka)

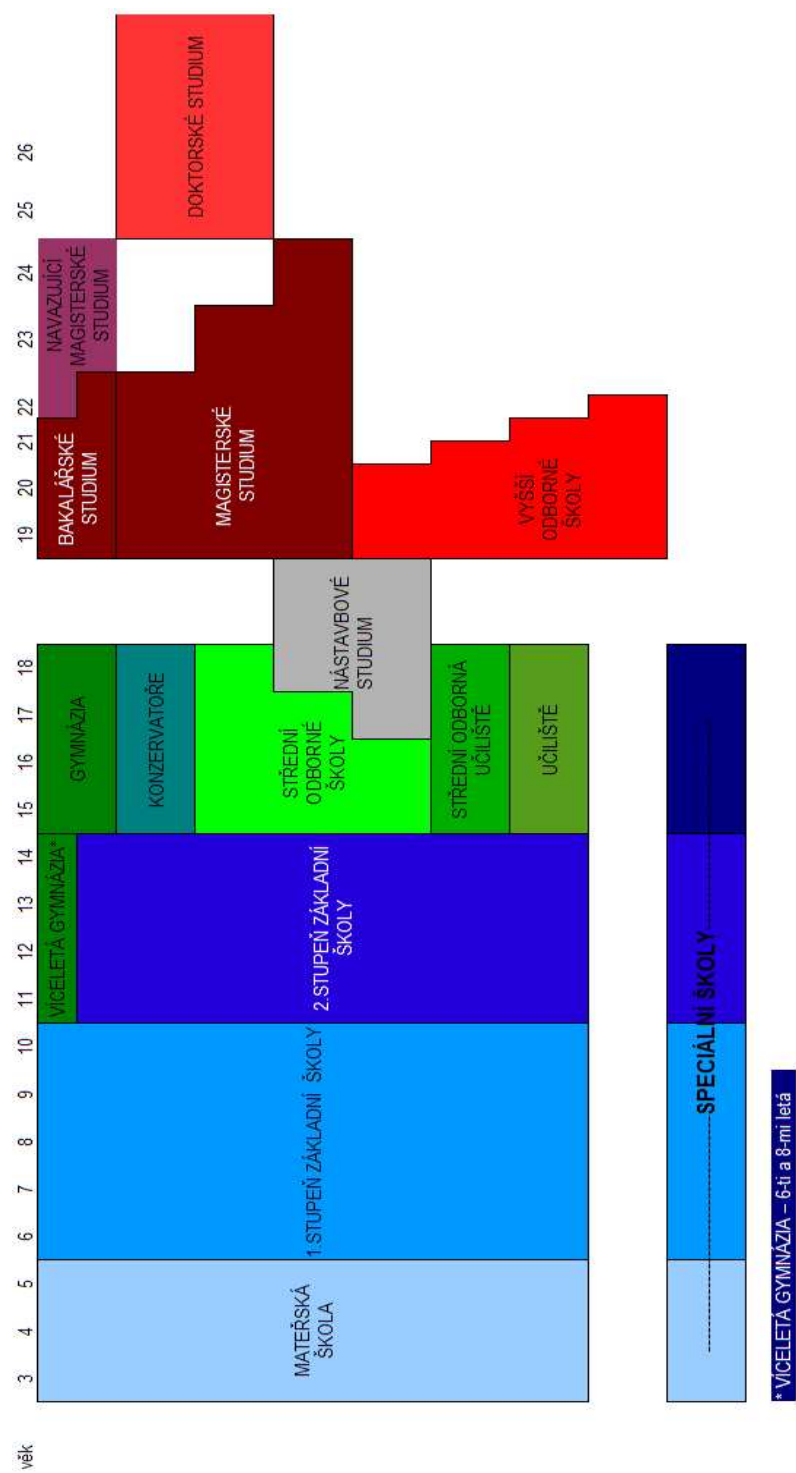
Příloha č. 4 Přepisy rozhovorů uskutečněné v České republice

Příloha č. 5 Přepisy rozhovorů uskutečněné v Anglii (přeloženy)

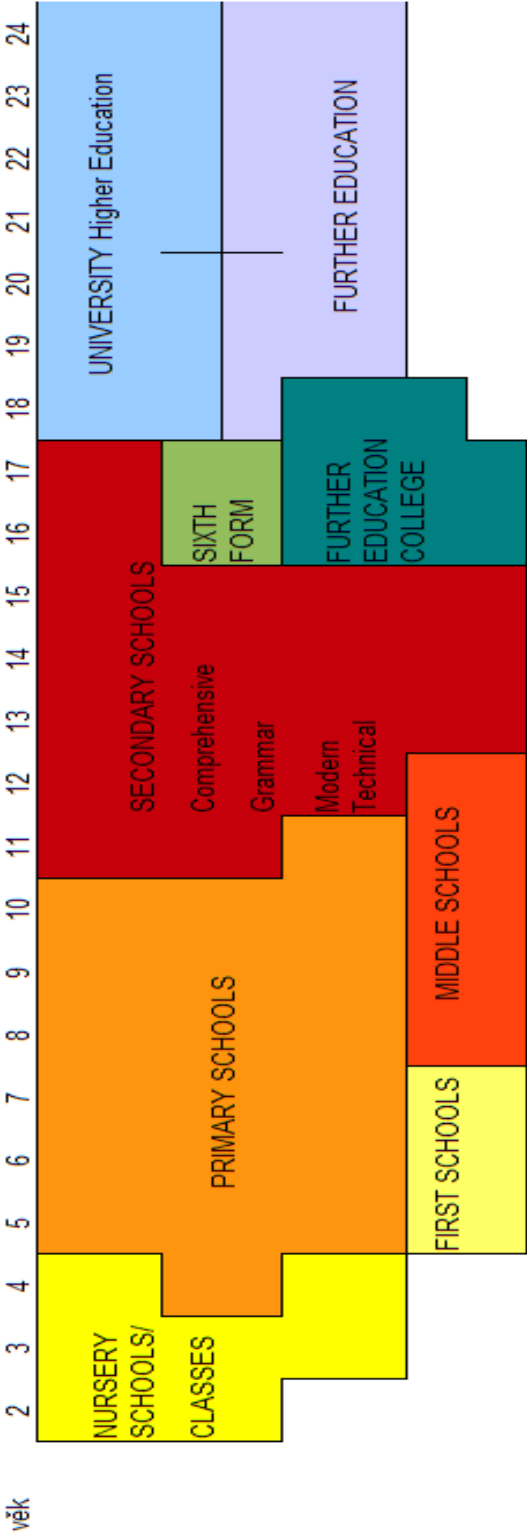
Příloha č. 6 Přepisy rozhovorů uskutečněné v Anglii (originály)

10. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Školský systém České republiky

PŘÍLOHA č. 2 Školský systém Anglie

PŘÍLOHA č. 3

Seznam značek, které byly použity v prepisech rozhovorů

Značka	Vysvětlení
T	tazatel
DC	dotazovaný učitel v České republice (číslo značí pořadí, ve kterém byl rozhovor proveden)
DA	dotazovaný učitel v Anglii (číslo značí pořadí, ve kterém byl rozhovor proveden)
...	pauza
↓	klesavá intonace
↑	stoupavá intonace
~	smích
«	zeslabení hlasu
»	zesílení hlasu
±	váhání

PŘÍLOHA Č. 4

Přepisy rozhovorů uskutečněné v České republice

Rozhovor č. 1

T: „Dobrý den ↓ Jmenuji se Jana Riedlová... jsem studentkou Technické univerzity v Liberci... a pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma..., ve které se pokusím porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. Všechny informace..., které mi budou poskytnuty, ... budou zpracovány anonymně. ↓ Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?“ ↑

DC1: „Dobrý den ↓ Souhlasím s nahráváním rozhovoru... a pokusím se zodpovědět všechny vaše dotazy...“

T: „Na začátku tohoto rozhovoru... se prosím představte, ↓ ...řekněte své jméno, ↓...stačí jenom křestní, ... kolik máte let, ↓ ...jak dlouho již učíte, ↓... a jakou máte aprobaci.“ ↓

DC1: „Jmenuji se Iveta↓, ...je mi 50 let,↓ ... učím už ...22 roků,↓ ...a učím češtinu a dějepis.↓“

T: „Kolik hodin týdně strávíte ve škole? ↑A máte nějaké další povinnosti?↑ Myslím tím dozory na chodbách ...a v jídelně,↓ ...vedení kabinetu,↓... úprava nástěnek,↓ ... údržba knihovny a podobně.↓ A mohla byste spočítat, ...kolik vám to týdně tak průměrně zabírá času?“↑

DC1: „Ve škole denně strávím tak šest, ...sedm hodin,↓ ...kolem těch třiceti hodin za týden to vyjde. ↓ Dozory,... pravidelný na chodbách,↓ taky v jídelně, ↓... pak mám taky kabinet dějepisů, ↓ ...a to je asi všechno. ↓ Přestávky-dozory 100 minut, ↓ ~ ... plus dozor v jídelně, ↓ což je asi tak pětáctyřicet ↓ ...a ten kabinet, ↓ to je jednorázová záležitost. Když se dělá každý rok inventarizace, ↓ tak to zabere tak ...tři, čtyři hodinky. A samozřejmě si práci ještě tahám domů a těch hodin je hromadu.“ ↓ ~

T: „Nabízí škola možnost spolupráce s psychologem, ↓ ...právníkem ↓ nebo nějakou jinou osobou ... nebo organizací, se kterou můžete řešit vzniklé problémy?“ ↑

DC1: „O ničem takovém nevím. ↓ ~ Kdysi dávno ...jsme měli možnost řešit to s právníkem, ↓ kterýho zajišťovaly školský odbory ...a nevím, ...esi to ještě pořád funguje. ↓ Jinak nevím.“ «

T: „Jak vnímáte postavení učitele ve společnosti?“ ↑

DC1: „No jako myslím si asi, že nic moc ~ že většinou člověk se stydí ...a bojí říct, že je učitel, ~ protože na něho koukají jak na nějakýho, ↓ kterej je už postiženej tím povoláním. ~ No nevím, ...přide mi ...i občas takový ... ty televizní seriály a filmy, že to tam je většinou ... takový jakoby zesměšňovaný. ↓A mám pocit, ... že když se něco děje ... nebo sou nějaký komplikace nebo konflikty, tak i ve zprávách se spíš postavěj za žáka a rodiče dětí než za učitele. ↓ Spíš mu straní.“ ↓

T: „Jaké máte možnosti ... se dále vzdělávat? ↑ Dostáváte nějaké nabídky kurzů, ... školení ...a podobně?“ ↑

DC1: „Jo, jo, jo. ↓ Jsou tam nějaký odborný semináře ... a kdybysme chtěli, tak i jazykový. ↓ Ale celkově bysme se mohli hlásit do různých kurzů, ...ale je to finančně strašně moc omezený, ↓ takže opravdu máme jen to, ...co si myslíme, že je důležitý, co potřebujeme.“ ↓

T: „Jaké materiály můžete používat při výuce, ...popřípadě při přípravě materiálů na výuku?“ ↑

DC1: „Učebnice, ...internet,...pak různý ...knížky navíc, odbornou literaturu ...a podobný věci.“ ↓

T: „Je škola vybavena interaktivní tabulí,... počítačovou učebnou ...a ostatní technickým vybavením?“ ↑

DC1: „Interaktivní tabule sice ve škole jsou, ↓...ale musíme se o ně hádat, ~ protože je to hodně rozepsaný, ↓... jakoby zabraný. ↓ Je to daný tím,... že to sou odborný učebny, ↓... tak pak je problém, se tam dostat s nějakým jiným předmětem. ↓Pak video ...a počítačový učebny.“ ↓

T: „Pokuste se popsat vztahy, ...jaké máte s rodiči dětí.“ ↓

DC1: „Tak já sem měla většinou štěstí, ↓...rodiče byli v podstatě ...jakoby vstřícnější ↓ a většinou tedy, když jsou konfliktní děti, ↓...tak většinou sou pak i konfliktní i rodiče. ↓ Nebo ty děti, ...co sou problémový, ...tak sou problémoví i rodiče. ↓ Takže ...i takovýhle zkušenosti mám. ↓ Ale jako většinou převažujou ty dobré.“ ↓

T: „Pořádáte nějaké výstavy, ↓...koncerty nebo projektové dny, ...které by posílily vztahy mezi školou ...a veřejností?“ ↑

DC1: „Je to spíš u malých dětí, ↓... pěvecký sbor, ↓ ti maj vystoupení dvakrát do roka ... a pak se na těchto akcích prodávají ...i výrobky keramického kroužku rodičům.“ ↓

T: „Vyskytují se u Vás ve škole žáci ...se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DC1: „Jo. ↓Nějací žáci tu jsou. ↓ Jedná se hlavně o žáky se specifickými poruchami učení ... a chování, ↓ ... ale žádný tělesný či jiný postižení tu nemáme. ↓ Taky tu máme výjimky. ↓ Tím že sme sportovní škola, ... tak tu sou sportovci, ↓...který reprezentují, ↓ tak ti maj individuální plány.“ ↓

T: „V případě žáka, ...který má zdravotní postižení, ...máte možnost spolupracovat s asistentem?“↑

DC1: „Asi by byla možnost. ↓ Ale vim, ↓... že tady u nás ve škole k tomu ještě nedošlo.“↓

T: „Můžete popsat, ↓...jaký je Váš postup, ↓ ...když se dozvíte, ...že je ve Vaší třídě žák se speciálními vzdělávacími potřebami?“↑

DC1: „Nejdřív je nutný udělat s ním vzdělávací plán, ↓ taky je dobrý, ↓ aby se učitelé domluvili mezi sebou co jak ↓ ... a většinou si taky něco o těch poruchách přečtu. ↓ Taky je důležitý ty děti hodně chválit, když se jim něco povede. ↓ Ale celkově můžu říct, že to je pro toho učitele náročný, ↓ ...jak časově, tak i psychicky a fyzicky.“ ↓

T: „Vyčerpala jsem už všechny otázky, ...které mě zajímaly. ↓ Chtěla byste ještě doplnit nějakou odpověď,popřípadě se na něco zeptat mě?“↑

DC1: „Už mě nic k tomu nenapadá.“ ↓

T: „Děkuji za rozhovor. ↓ A jak už jsem zmínila na začátku, ↓ ...tak všechny informace budou zpracovány anonymně. ↓ Nashledanou. ↓

DC1: „Nemáte zač. ↓ Nashledanou.“ ↓

Rozhovor č. 2

T: „Dobrý den ↓ Jmenuji se Jana Riedlová... jsem studentkou Technické univerzity v Liberci... a pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma..., ve které se pokusím porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. Všechny informace..., které mi budou poskytnuty, ... budou zpracovány anonymně. ↓ Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?“ ↑

DC2: „Dobrý den ↓ Souhlasím s nahráváním rozhovoru ↓ ... a pokusím se odpovědět na vše, jak nejlíp dovedu...“ ↓

T: „Na začátku tohoto rozhovoru... se prosím představte, ↓ ...řekněte své jméno, ↓ ...stačí jenom křestní, ... kolik máte let, ↓ ...jak dlouho již učíte, ↓ ... a jakou máte aprobaci.“ ↓

DC2: „Jmenuju se Ivana, ↓ ...je mi 40 let, ↓ ...učím už ~...patnáct let, ↓ ...učím češtinu a občanskou výchovu.“ ↓

T: „Kolik hodin týdně strávíte ve škole? ↑ A máte nějaké další povinnosti? ↑ Myslím tím dozory na chodbách ...a v jídelně, ↓ ...vedení kabinetu, ↓ ... úprava nástěnek, ↓ ... údržba knihovny a podobně. ↓ A mohla byste spočítat, ...kolik vám to týdně tak průměrně zabírá času?“ ↑

DC2: „Týdně ve škole strávím asi tak ...dvacet pět hodin. ↓ Na starosti mám knihovnu češtiny, ↓ ... učebnice češtiny, ↓ ... kuchyňku ...a dozory mám aspoň třikrát do týdne. ↓ Dohromady to týdně může být ...tak tři hodiny. A taky si tu práci ještě tahám domů, ↓ ať už se jedná o přípravy, ...opravy a podobně. ↓ A těch hodin je taky dost, který tomu věnuju.“ ↓ ~

T: „Nabízí škola možnost spolupráce s psychologem, ↓ ...právníkem ↓ nebo nějakou jinou osobou ... nebo organizací, se kterou můžete řešit vzniklé problémy?“ ↑

DC2: „Přímo ve škole se nic nenachází. ↓ Uvažovali sme o tom, ...ale zatím to tu není.“ ↓

T: „Jak vnímáte postavení učitele ve společnosti?“ ↑

DC2: „Myslím si, ...že už to není to, co bývalo, ↓že jako učitel v té společnosti moc dobrý postavení nemá. ↓ ... A je to vlastně i pohled těch rodičů.“ ↓

T: „Jaké máte možnosti ... se dále vzdělávat? ↑ Dostáváte nějaké nabídky kurzů, ... školení ...a podobně?“ ↑

DC2: „Ano určitě. ↓ ...Ve škole je teďka nabízeno školení, ↓ ... kurzy a podobně ... každé pololetí.“ ↓

T: „Jaké materiály můžete používat při výuce, ...popřípadě při přípravě materiálů na výuku?“ ↑

DC2: „Tak samozřejmě internet, ↓... různé učebnice, ↓slovníky. ...Myslím si, ↓... že je naše škola docela dost vybavená.“ ↓

T: „Je škola vybavena interaktivní tabulí,... počítačovou učebnou ...a ostatní technickým vybavením?“↑

DC2: „Počítače máme taky k dispozici, ↓ ...ale já » je zase tolik nevyužívám.↓ Interaktivní tabule je tu taky, ↓ ta je většinou v těch odborných, ...takže zas to využití taky není velký,↓ tam se chodí zas na určitý předměty. ↓ Ale pokud by bylo potřeba, ↓ ...tak je tohle všechno k dispozici.“ ↓

T: „Pokuste se popsat vztahy, ...jaké máte s rodiči dětí.“ ↓

DC2: „Já, zatím sem spokojená. ↓ ...Nedostala sem se do žádného konfliktu, ↓... takže celkem to klapě.“ ~

T: „Pořádáte nějaké výstavy, ↓...koncerty nebo projektové dny, ...které by posílily vztahy mezi školou ...a veřejností?“ ↑

DC2: „Spíše sou tyhle akce běžnější na prvním stupni.↓ Míváme vystoupení pěveckého kroužku. ↓...V těch starších ročnících už je to komplikovaný. ↓ ... Ale ještě pořád se nám daří udržet tradici divadelního kroužku ...a to máme vystoupení pro rodiče a veřejnost na konci školního roku.“ ↓

T: „Vyskytují se u Vás ve škole žáci ...se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DC2: „Žádného postiženého žáka teď ve třídě nemám ↓... a ani po dobu toho, ...co učím, jsem žádnýho neměla. ↓ ...Ve třídě mám akorát žáky s dysfunkcema.“ ↓

T: „V případě žáka, ...který má zdravotní postižení, ...máte možnost spolupracovat s asistentem?“↑

DC2: „Nevím. ↓ Zatím s tím nemáme žádný zkušenosti. ↓ ...Nebylo to tady ještě.“ ↓

T: „Můžete popsat, ↓...jaký je Váš postup, ↓ ...když se dozvíte, ...že je ve Vaší třídě žák se speciálními vzdělávacími potřebami?“↑

DC2: „Na začátku se vytvoří vzdělávací plán, ↓ v něm se stanoví, co to dítě smí a tak. ↓ Když něco nevím, ↓ tak si to zkusím vyhledat a přečíst na internetu ↓ nebo zajít do poradny. ↓ Snažím se na toho žáka být méně přísná, ↓ ... hodně ho podporuju, když pracuje. ↓ Teď mě toho už víc k tomu nenapadá.“ ~

T: „Vyčerpala jsem už všechny otázky, ...které mě zajímaly. ↓ Chtěla byste ještě doplnit nějakou odpověď,popřípadě se na něco zeptat mě?“↑

DC2: „Ne, ↓ ...je to všechno, co sem chtěla k tomu říct.“ ↓

T: „Děkuji za rozhovor. ↓ A jak už jsem zmínila na začátku, ↓...tak všechny informace budou zpracovány anonymně. ↓Nashledanou. ↓

DC2: „Nemáte zač. ↓ Nashledanou.“ ↓

Rozhovor č. 3

T: „Dobry den ↓ Jmenuji se Jana Riedlová... jsem studentkou Technické univerzity v Liberci... a pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma..., ve které se pokusím porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. Všechny informace..., které mi budou poskytnuty, ... budou zpracovány anonymně. ↓ Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?“ ↑

DC3: „Nahrávání rozhovoru mi nevadí. ↓ ...Budou se snažit odpovědět na všechny Vaše otázky.“ ↓

T: „Na začátku tohoto rozhovoru... se prosím představte, ↓ ...řekněte své jméno, ↓...stačí jenom křestní, ... kolik máte let, ↓ ...jak dlouho již učíte, ↓... a jakou máte aprobaci.“ ↓

DC3: „Jmenuju se Věra, ↓...je mi 45 let, ↓ ve škole jsem již ... sedmnáctým rokem a vyučuju český jazyk a němčinu.“ ↓

T: „Kolik hodin týdně strávíte ve škole? ↑A máte nějaké další povinnosti?↑ Myslím tím dozory na chodbách ...a v jídelně,↓ ...vedení kabinetu,↓... úprava nástěnek,↓ ... údržba knihovny a podobně.↓ A mohla byste spočítat, ...kolik vám to týdně tak průměrně zabírá času?“↑

DC3: „Mám úvazek dvaadvacet hodin týdně, ↓ což je ideální stav, ↓ ale který není žádný týden prakticky dodržen, » protože se nepřetržitě supluje, ↓ takže pětadvacet, ... šestadvacet hodin týdně taky není prostě nic překvapujícího.↓A ty další povinnosti?↑ Samozřejmě tohle všechno k povinnostem učitelů patří, ↓ kdo je navíc třídní učitel, » má těch povinností nesrovnatelně více, ↓ protože musí vést veškerou agendu o každém dítěti a to nejen v papírové podobě, ale i v počítačové podobě, ↓ ... plánovat, ↓ organizovat všechny akce, ↓ mít třídnické hodiny, ↓ které jsou samozřejmě nad rámec toho povinného pracovního úvazku, ↓ s tím spojenou údržbu třídy, ↓ kde jsou samozřejmě nástěnky a všechno další, ↓ takže musí ten učitel připravit třídu před koncem a začátkem školního roku, ... stará se o učebnice té třídy, ↓ samozřejmě většina z nás má na starosti kabinet či ještě některou další učebnu, ↓ každý z nás má zhruba dvanáct dozorů ještě během jednoho pracovního týdne. ↓ Za ten týden, ... kolik to zabere, ↓ ...tak o tom sem fakt nepřemýšlela, ↓ takže to vyčíslení bude asi složitější. ↓ Ty dozory rozhodně další dvě

hodiny zaberou, práce se třídou taky. ↓ Já to vidím na takových pět, ...šest dalších, ale jako šedesáti minutových hodin, asi jo.“ ↓

T: „Nabízí škola možnost spolupráce s psychologem, ↓ ...právníkem ↓ nebo nějakou jinou osobou ... nebo organizací, se kterou můžete řešit vzniklé problémy?“ ↑

DC3: „Učitel má možnost obrátit se na právníka, ↓ což ale mám pocit, ↓ ...že to tady ještě nikdo nikdy nevyužil, ↓ který sídlí někde na středisku služeb školám. ↓ S psychology je to velmi složité. ↓ Většinou si musíme poradit sami, » ačkoliv nikdo z nás to psychologické vzdělání nemá. ↓ Takže prostě je to metoda pokusu a omylu. Snažíme se.“ ~

T: „Jak vnímáte postavení učitele ve společnosti?“ ↑

DC3: „No. ↓ Postavení učitele ve společnosti je velice sporná otázka, ↓ protože veřejnost nás neustále vidí jako ty, ↓ co mají dva měsíce prázdnin a spoustu volna během celého školního roku, ale když sem takhle někde nezávislým lidem nabídla, ať si to dou do té školy zkusit, nikdo nikdy nechtěl. ↓ Jo?↑ To znamená, i rodiče, kteří mají doma problematické dítě, ↓ nám sem chodí vyprávět, ↓ jak si s tím dítětem neporadí, ↓ ale po nás samozřejmě chtějí, ↓ abychom si stoprocentně poradili třeba s dvaceti takovými dětmi, ↓ protože bohužel sou i třídy, ↓ kde se těhle těch problematických dětí nakumuluje prostě spousta. ↓ ...No a nemyslím si, » že to postavení je dobré, ↓ protože vždycky když v médiích něco projde, ↓ tak dycky že se prostě učitelům zvýšily platy a jinak má ten učitel tu prestiž ztrácí, ↓ protože tu ztrátu vidíme na reakcích dětí, protože přesně na dětech poznáte, jak se o učiteli mluví doma. ↓ Kde ten učitel má doma tu podporu, a kde ji nemá. ↓ » A tohle je to vůdčí hledisko, to že máme dva měsíce prázdnin.“ ↓

T: „Jaké máte možnosti ... se dále vzdělávat? ↑ Dostáváte nějaké nabídky kurzů, ... školení ...a podobně?“ ↑

DC3: „Samozřejmě, ↓ je nám to přímo doporučováno, ↓ ovšem zase to sou takové věci, ↓ které protože peněz je všude málo, ↓ které probíhají buď teda v místě pracoviště anebo v místě školy. ↓ Sou tam zase jistá omezení, ↓ kdy třeba na školení může opravu jít jen jeden učitel daného předmětu, ↓ protože to je všechno dneska finančně dost nákladné, ale myslím si, ...že konkrétně teda u nás na škole sme na tomhle dost podporováni.“ ↓

T: „Jaké materiály můžete používat při výuce, ...popřípadě při přípravě materiálů na výuku?“ ↑

DC3: „Používáme učebnice, ↓... slovníky, ↓...odbornou literaturu atd.“ ↓

T: „Je škola vybavena interaktivní tabulí,... počítačovou učebnou ...a ostatní technickým vybavením?“↑

DC3: „Samozřejmě máme dvě počítačové učebny ↓ a asi už čtyři interaktivní tabule, ↓ plus dva ebeamy, ↓ což sou rohy, ↓ takové ty, ↓ co se přicucnou na běžnou tabuli, ↓ keramickou a ona pak vlastně funguje jako interaktivní, ehm, ... škola koupila značné množství interaktivních programů, ↓ vzhledem k tomu, že základní učebnice - v mnoha předmětech máme učebnice Fraus, ↓ který ty interaktivní programy podporuje a vytváří, ↓ ale samozřejmě pracujeme s dalšími materiály. Učíme ty děti spolupracovat s internetem, ↓ především s informacema, » protože tady je pořád obrovský blok, ale určitě se neomezujeme jenom na to, otevřete si učebnici.“ ↓

T: „Pokuste se popsat vztahy, ...jaké máte s rodiči dětí.“ ↓

DC3: „No, ...to je zase dítě od dítěte, ↓ rodina od rodiny.↓ S některými rodiči je spolupráce naprosto bezproblémová, ↓ s rodiči problémových žáků je to občas složitější. ↓ No ale kdybych to jako schrnula, ↓ tak ty záporný věci sou zatím ještě v menšině.“ ↓

T: „Pořádáte nějaké výstavy, ↓...koncerty nebo projektové dny, ...které by posílily vztahy mezi školou ...a veřejností?“ ↑

DC3: „Určitě. ↓ Máme jednu obrovskou akci, která se koná vždycky v lednu před zápisem do prvních tříd, ↓...což je den otevřených dveří, ...který probíhá v sobotu, aby se tedy rodiče a veřejnost mohla dostavit. ↓ Učíme normálně, ↓ především tedy na prvním stupni, dvě vyučovací hodiny, ↓... pak sou různý programy pro rodiče, kde si můžou prohlédnout celou školu, ...promluvit si s kým chtějí, ↓... podívat se, kam chtějí, ↓... má to obrovský ohlas, ...opravdu sem chodí spousty lidí a ta škola má i vždycky hodně prvňáčků, až tolik, že se teda musí odmítat. ↓ Takže si myslím,... že tohle tady taky funguje.“ ↓

T: „Vyskytují se u Vás ve škole žáci ...se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DC3: „Rozhodně. ↓ Integrovaných žáků přibývá. ↓ Takže v každém ročníku je několik žáků s individuálním vzdělávacím plánem, ↓ ...který se zase konzultuje s poradnami a spolupracujeme s nimi ↓ a samozřejmě to zas pro toho učitele znamená spousty, ↓ jo řeknu, ↓ spousty práce navíc, » protože ty potřeby sou někdy opravdu velmi individuální. ↓ Některý pramení ze zdravotního postižení, některé teda z těch dysfunkcí. ↓ Nejčastěji tady ale máme specifické poruchy učení, ↓ tzn. dysgrafie, ...dyslexie, ...dysortografie a vzhledem k tomu, že sme bezbariérová škola, ↓ tak sme tady měli i děti na vozíku, ↓ tzn. s handicapem opravdu pohybovými, máme tady několik zdravotně jako zrakově postižených dětí a i s poměrně těžkými vadami, ↓ ... ale myslím, že to i jako zvládáme.“ ↓

T: „V případě žáka, ...který má zdravotní postižení, ...máte možnost spolupracovat s asistentem?“ ↑

DC3: „No, asistenty máme ↓ nebo měli sme, pokud se jedná o dítě na vozíku nebo prostě s handicapem pohybovým. ↓ Tady je plošina, ↓ kde se ty vozíky dají vyvézt nahoru a osobně sem v té předminulé třídě měla holčičku s těžkou vadou, ↓ tedy na vozíku, ... s asistentkou, která s ní vlastně trávila veškerý volný čas tady. ↓ Chodila s ní na hodiny, což nám strašně usnadnilo práci. ↓ No ale zase všechno je to otázka financí. ↓ Myslím, že by byly i jiné děti, který by asistenta potřebovaly, ale... « ↓“

T: „Můžete popsat, ↓...jaký je Váš postup, ↓ ...když se dozvíte, ...že je ve Vaší třídě žák se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DC3: „Jak už sem řekla předtím, tak to znamená víc práce pro toho samotného učitele. ↓ Nejdřív se mu musí udělat vzdělávací plán, ↓ ... hodně taky spolupracujeme s poradnami, ↓ to už sem taky říkala. ↓ Snažím se ho hodně podporovat, ↓ věnovat mu maličko víc času než ostatním dětem, ↓ prostě na něho víc dohlížet. ↓ ... Celkově ta samotná motivace je taky hodně důležitá. ↓ Děláme, co se dá.“ «

T: „Vyčerpala jsem už všechny otázky, ...které mě zajímaly. ↓ Chtěla byste ještě doplnit nějakou odpověď,popřípadě se na něco zeptat mě?“ ↑

DC3: „Ne, už si nebudu dál stěžovat.“ ~

T: „Děkuji za rozhovor. ↓A jak už jsem zmínila na začátku, ↓...tak všechny informace budou zpracovány anonymně. ↓Nashledanou. ↓

DC3: „Nashledanou.“ ↓

PŘÍLOHA Č. 5

Přepisy rozhovorů uskutečněné v Anglii (přeloženy)

Rozhovor č. 1

T: „Dobry den ↓ Jmenuji se Jana Riedlová... jsem studentkou Technické univerzity v Liberci... a pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma..., ve které se pokusím porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. Všechny informace..., které mi budou poskytnuty, ... budou zpracovány anonymně. ↓ Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?“ ↑

DA1: „Dobry den, nevadí mi to.... ↓ To je maličkost.“ ↓

T: „Na začátku tohoto rozhovoru... se prosím představte, ↓ ...řekněte své jméno, ↓ ...stačí jenom křestní, ... kolik máte let, ↓ ...jak dlouho již učíte, ↓ ... a jakou máte aprobaci.“ ↓

DA1: „Jmenuji se Antony, ↓ ...je mi 30 let, ↓ ...učím již ... čtyři roky a učím přírodní vědy.“ ↓

T: „Kolik hodin týdně strávíte ve škole? ↑ A máte nějaké další povinnosti?↑ Myslím tím dozory na chodbách ...a v jídelně,↓ ...vedení kabinetu,↓... úprava nástěnek,↓ ... údržba knihovny a podobně.↓ A mohla byste spočítat, ...kolik vám to týdně tak průměrně zabírá času?“↑

DA1: „Za týden by to mohlo být tak ± 20, 21 hodin. ↓ Tak nějak. ↓ Dvakrát týdně mám navíc dozory o přestávkách na chodbách. ↓ Každý den ráno před školou ↓ je takový klub pro žáky, mám na starost tak ... 20, 30 dětí, mám je na starost než začne vyučování, každý den se s nimi vídám, ↓ ale neučím je. ↓ Zkontroluji, které dítě je přítomno a dohlížím na ně. ↓ Taky mám svůj vlastní prostor, který udržuji, ↓ teda snažím se udržovat v pěkném stavu, ~ ale nejsem v tom dobrý, jsem trochu nepořádný. ↓ A taky musím opravovat úkoly, ↓ zabere to hodně času, ↓ snažím se ty úkoly dělat pro mě, co nejjednodušší, ... takže dávám úkoly, které můžu rychle zkontrolovat. ↓ Ačkoliv se snažím, co to jde, ↓ tak to může zabrat tak tři někdy víc než pět hodin za týden. ↓ Do školy přijíždím v sedm ráno, ↓ ... a pracovat začínám ... asi tak v 7.20 a školu opouštím tak ... v šest, v půl sedmé. ↓

A po celý ten čas pracuji ↓ a mám tak akorát ... deset minut na dát si čaj, hrnek čaje tak ... dvakrát, třikrát během dne. ↓ Doopravdy » fakt makám.“ ↓

T: „Nabízí škola možnost spolupráce s psychologem, ↓ ...právníkem ↓ nebo nějakou jinou osobou ... nebo organizací, se kterou můžete řešit vzniklé problémy?“ ↑

DA1: „Ne, ↓ pouze kamarádi, převážně kolegové. ↓ Potom taky máme Unii, ↓ celkem dost učitelů je v Unii ...a ty ti pomůžou, když máš nějaký problém. ↓ Největší problémy jsou asi s chováním, ↓ hlavně, » když jsi jako muž-učitel. ↓ Holky ti dokážou způsobit pěkné potíže. ↓ Takže, ↓ ... pokud máš třeba tyto problémy, můžeš to řešit s Unií. ↓ Poradí ti, ...podpoří, taky když máš nějaké psychické problémy, ↓ ... taky tě zastupují u soudu, když se řeší nějaký problém. ↓ Není povinností být členem Unie, ale » byl bys hloupý, kdybys tam nebyl.“ ↓

T: „Jak vnímáte postavení učitele ve společnosti?“ ↑

DA1: „Myslím, že jsou na tom celkem dobře. ↓ Lidé respektují učitele. ↓ Jo,... myslím si to. ↓ Britští učitelé mají respekt, »určitě.“ ↓

T: „Jaké máte možnosti ... se dále vzdělávat? ↑ Dostáváte nějaké nabídky kurzů, ... školení ...a podobně?“ ↑

DA1: „Momentálně jsou ty nabídky omezené. ↓ Ale myslím si,... že se tu situaci postupně snaží zlepšovat, chtějí udělat nějaké změny. ↓ A myslím si, ... že kdybych chtěl studovat nebo navštěvovat nějaký kurz, tak že bych mohl.“ ↓

T: „Jaké materiály můžete používat při výuce, ...popřípadě při přípravě materiálů na výuku?“ ↑

DA1: „S materiály nejsou problémy. ↓ Když něco potřebuji, stačí se požádat...a obvykle to dostanu.“ ↓

T: „Je škola vybavena interaktivní tabulí,... počítačovou učebnou ...a ostatní technickým vybavením?“ ↑

DA1: „Máme hodně interaktivních tabulí, ↓ počítačů, ↓ laptopy, většina učitelů má laptop, ↓ s kopírkou není problém, ↓ DVD přehrávače, ↓ televize a jako učitel přírodních věd ... používám hodně speciálního vybavení a nenám s tím problém.“ ↓

T: „Pokuste se popsat vztahy, ...jaké máte s rodiči dětí.“ ↓

DA1: „Obvykle kontaktuji rodiče, když se něco děje. ↓ Když se s nimi potřebuji zkontaktovat, ↓ tak jenom zvednu telefon. » Není v tom problém. ↓ Každý rok aspoň jedenkrát máme rodičák, ↓ takže každý rok vidíš každého rodiče dítěte, kterého učíš. » Taky musíme psát zprávu dvakrát ročně, ↓ takže to jsme taky v kontaktu s rodiči. ↓ A když se cokoliv děje, stačí jenom zavolat.“ ↓

T: „Pořádáte nějaké výstavy, ↓...koncerty nebo projektové dny, ...které by posílily vztahy mezi školou ...a veřejností?“ ↑

DA1: „Někteří učitelé loni pořádali takovou sešlost, ↓ něco jako divadelní představení, ↓ a hodně rodičů, ... pokud jejich dítě hrálo, ... se přišlo na ně podívat, ↓ byla to docela velká akce. ↓ Přišlo asi ... 500 nebo 600 rodičů, ↓ jo, ↓ bylo to pěkný. ↓ A taky pořádáme letní trh, kde rodiče prodávají sušenky ↓ a dorty a podobné věci a snaží se vydělat pro školu nějaké peníze. ↓ Tahle akce se dělá jednou za rok. ↓ Rodiče se můžou zapojit ↓ a každá škola má ... tzv. PTA, ... asociaci rodičů a učitelů a rodiče jsou členy a snaží se získat peníze na projekty a pro děti. ↓ Asi tak.“ ↓

T: „Vyskytují se u Vás ve škole žáci ...se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DA1: „V naší škole nejsou žádní studenti s tělesným postižením. ↓ Máme akorát studenty, které mají potíže s učením, ↓ ... ale není jich moc.“ ↓

T: „V případě žáka, ...který má zdravotní postižení, ...máte možnost spolupracovat s asistentem?“ ↑

DA1: „Žádní na škole nepracují. ↓ Je to škoda.“ ↓

T: „Můžete popsat, ↓...jaký je Váš postup, ↓ ...když se dozvíte, ...že je ve Vaší třídě žák se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DA1: „Naše škola nenabízí možnost spolupráce se speciálním pedagogem, ↓ takže všechna zodpovědnost leží na učitelích. ↓ Musíme si s těmito studenty vypořádat na vlastní pěst.“ ↓

T: „Vyčerpala jsem už všechny otázky, ...které mě zajímaly. ↓ Chtěla byste ještě doplnit nějakou odpověď,popřípadě se na něco zeptat mě?“↑

DA1: „Ne, díky.“ ↓

T: „Děkuji za rozhovor. ↓A jak už jsem zmínila na začátku, ↓...tak všechny informace budou zpracovány anonymně. ↓Nashledanou. ↓

DA1: „To je v pohodě. ↓ Naschle.“ ↓

Rozhovor č.2

T: „Dobrý den ↓ Jmenuji se Jana Riedlová... jsem studentkou Technické univerzity v Liberci... a pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma..., ve které se pokusím porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. Všechny informace..., které mi budou poskytnuty, ... budou zpracovány anonymně. ↓ Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?“ ↑

DA2: „To je maličkost, nejsem proti.“ ↓

T: „Na začátku tohoto rozhovoru... se prosím představte, ↓ ...řekněte své jméno, ↓...stačí jenom křestní, ... kolik máte let, ↓ ...jak dlouho již učíte, ↓... a jakou máte aprobaci.“ ↓

DA2: „Jmenuji se Simone, ↓ je mi 40 let a myslím si, že už učím skoro ...17 let, ... učím angličtinu.“ ↓

T: „Kolik hodin týdně strávíte ve škole? ↑A máte nějaké další povinnosti?↑ Myslím tím dozory na chodbách ...a v jídelně,↓ ...vedení kabinetu,↓... úprava nástěnek,↓ ... údržba knihovny a podobně.↓ A mohla byste spočítat, ...kolik vám to týdně tak průměrně zabírá času?“↑

DA2: „Kromě toho, že učím, jsem navíc jedním ze členů školního managementu. ↓ Pracuji delší dobu než zbytek lidí tady. ↓ Pracuji od osmi tak do ... pěti, ... šesti hodin večer. ↓ Nemusím držet dozory na chodbách ani v jídelně ↓ , ale obecně pomáhám s kázní, ↓ ... podněty a shromážděními atp. ↓ Za hodně dalších věcí jsem zodpovědná, ↓ takže ostatní členové mají dozory.“ ↓

T: „Nabízí škola možnost spolupráce s psychologem, ↓ ...právníkem ↓ nebo nějakou jinou osobou ... nebo organizací, se kterou můžete řešit vzniklé problémy?“ ↑

DA2: „Máme tu celostátní linku pro učitele, ↓ můžeš tam zavolat, když se cítíš ve stresu. ↓ Taky hodně věcí můžeme řešit s Uníí. ↓ Když je něco v nepořádku, ... obrátíme se na Unii. ↓ Unie si může zkontrolovat, ↓ jestli jsou ve škole dobré pracovní podmínky, ↓ takže se už dál nemusíš v práci stresovat.“ ↓

T: „Jak vnímáte postavení učitele ve společnosti?“ ↑

DA2: „Je to různé. ↓ ... Myslím si, ↓ že během dvaceti let se reputace učitelů snížila. ↓ Obecně si nemyslím, ↓ že jsou učitelé respektováni tak jak před dvaceti lety. ↓ Myslím si, že se vztah mezi učiteli, rodiči, veřejností a žáky změnil. ↓ V soukromých školách, » což je tradice, ↓ je ten vztah dobrý a pověst učitele je také na dobré úrovni. ↓ Ale tak celkově se dá říci, ↓ že hodně škol má problém s kázní a nepřátelskou atmosférou k učitelům.“ ↓

T: „Jaké máte možnosti ... se dále vzdělávat? ↑ Dostáváte nějaké nabídky kurzů, ... školení ...a podobně?“ ↑

DA2: „Momentálně se snažím získat magisterský titul v angličtině, ↓ což mi zabírá hodně času, takže nemám žádný volný čas. ↓ Naše ředitelka školy ví, ... že se snažím získat ten titul, ↓ protože je to užitečné v mé práci, ↓ taky to je ten důvod, proč to dělám. ↓ Někdy ale musíš mít souhlas (povolení), ... záleží to na tom, co chceš dělat.... Ne vždycky, ale někdy.“ ↓

T: „Jaké materiály můžete používat při výuce, ...popřípadě při přípravě materiálů na výuku?“ ↑

DA2: „Máme velmi, velmi širokou nabídku materiálů, které učitelé mohou využívat. ↓ Když něco požadují, ↓ ... tak to obvykle dostanou.“ ↓

T: „Je škola vybavena interaktivní tabulí,... počítačovou učebnou ...a ostatní technickým vybavením?“ ↑

DA2: „Máme hodně počítačů, ↓ laptopů, ↓ které se používají ve třídách, ↓ ... projektory s velkým promítacím plátnem, ↓ interaktivních tabulí, ale zas tak moc je nevyužíváme, ↓ hlavně teď, ↓ když máme spoustu jiných věcí, je nepoužíváme zas tak moc často.“ ↓

T: „Pokuste se popsat vztahy, ...jaké máte s rodiči dětí.“ ↓

DA2: „Spolupráce s rodiči je tady velmi dobrá. ↓ Vztah mezi učiteli a rodiči je » velmi velmi dobrý, ↓ rodiče velmi podporují svoje děti, ↓ protože platí jejich vzdělání, ↓ chtějí pro ně to nejlepší, ↓ jsou velmi horliví, aby to dělali, co nejlépe.“ ↓

T: „Pořádáte nějaké výstavy, ↓...koncerty nebo projektové dny, ...které by posílily vztahy mezi školou ...a veřejností?“ ↑

DA2: „Pořádáme hodně akcí, kam rodiče chodí. ↓ Organizujeme výlety, ↓ kterých se rodiče mohou účastnit, ↓ když chtějí. ↓ Pořádáme trh ↓ a taky ples, ↓ který rodiče organizují ↓ ... a taky pořádáme večer, kterého se účastní hodně odlišných obchodů a prodávají své zboží, ↓ ten taky organizují rodiče. ↓ Pořádáme spoustu akcí, do kterých se rodiče mohou zapojit.“ ↓

T: „Vyskytují se u Vás ve škole žáci ...se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DA2: „Ano, ↓ máme tu několik studentů s postižením, ↓ je tu jedna dívka, která neslyší na jedno ucho, ↓ a máme dívku, ↓ která má poškozenou nohu a je pro ni velice těžké se tu pohybovat. ↓ Máme tu dívky, ↓ které jim pomáhají, máme tu tzv. kamarádkou pomoc, ↓ což znamená, že jsou tu dívky, které pomáhají nosit brašnu a pomáhají neslyšící dívce s dorozumíváním. ↓ Máme tendenci nepřijímat mnoho studentů s postižením. ↓ Je to kvůli budově, ↓... máme tu hodně schodů, takže mnohým studentům by dělalo potíže se tu pohybovat.“ ↓

T: „V případě žáka, ...který má zdravotní postižení, ...máte možnost spolupracovat s asistentem?“ ↑

DA2: „Nemáme tu asistenta učitele. ↓ Máme pouze tu pouze zaměstnance, ↓ který se stará o studenty se speciálními potřebami, ↓ se speciálními vzdělávacími potřebami.“ ↓

T: „Můžete popsat, ↓...jaký je Váš postup, ↓ ...když se dozvíte, ...že je ve Vaší třídě žák se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DA2: „Jak jsem již řekla, zaměstnáváme někoho, kdo se stará o studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. ↓ Mezi jeho povinnosti patří pomáhat těmto studentům ↓ a učitelům s výukou. ↓ Nevýhodou je, ↓ že máme pouze jednoho speciálního pedagoga, ↓... takže nemůže být přítomen ve všech třídách najednou. ↓ Potom tedy leží největší

zodpovědnost na samotných učitelích. ↓ A ze své vlastní zkušenosti vím, ↓... že to je velice namáhavá práce.“ ↓

T: „Vyčerpala jsem už všechny otázky, ...které mě zajímaly. ↓ Chtěla byste ještě doplnit nějakou odpověď,popřípadě se na něco zeptat mě?“↑

DA2: „Ne. Díky.“ ↓

T: „Děkuji za rozhovor. ↓A jak už jsem zmínila na začátku, ↓...tak všechny informace budou zpracovány anonymně. ↓Nashledanou. ↓

DA2: „To byla maličkost. ... Naschle.“ ↓

Rozhovor č.3

T: „Dobrý den ↓ Jmenuji se Jana Riedlová... jsem studentkou Technické univerzity v Liberci... a pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma..., ve které se pokusím porovnat podmínky práce učitele základní školy v České republice a v Anglii. Všechny informace..., které mi budou poskytnuty, ... budou zpracovány anonymně. ↓ Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?“ ↑

DA3: „Nevadí. Je to maličkost.“ ↓

T: „Na začátku tohoto rozhovoru... se prosím představte, ↓ ...řekněte své jméno, ↓...stačí jenom křestní, ... kolik máte let, ↓ ...jak dlouho již učíte, ↓... a jakou máte aprobaci.“ ↓

DA3: „Jmenuji se Andrew, ↓ je mi ... 43 let a učím už ... 20 let a v současnosti jsem hlavním učitelem dějepisu ↓ na škole pro kluky i holky ↓ ve věku od 11 do 16 let.“ ↓

T: „Kolik hodin týdně strávíte ve škole? ↑A máte nějaké další povinnosti?↑ Myslím tím dozory na chodbách ...a v jídelně,↓ ...vedení kabinetu,↓... úprava nástěnek,↓ ... údržba knihovny a podobně.↓ A mohla byste spočítat, ...kolik vám to týdně tak průměrně zabírá času?“↑

DA3: „Pokud jde o mě, ↓ tak do školy jezdím v ... půl osmé ráno a odcházím » zhruba v pět hodin večer. ↓ Předpokládám, ... že od pondělí do čtvrtka deset hodin ještě pracuji doma ↓ a několik hodin i o víkendu. ↓ Dozory samozřejmě » musíme mít. ↓ Jednou týdně ↓ musíme mít dozory ráno, ↓ což je 15 minut a dozory odpoledne, ↓ což je taky 15 minut. ↓

Můžeš si taky dobrovolně vzít dozor v jídelně ↓, a když to uděláš, ↓... tak dostaneš oběd zdarma, ale já nemám čas ty dozory dělat. ↓ Radši si sednu a popovídám si s lidmi. ↓ Ale jednou týdně je povinný dozor v jídelně, ↓ jinak nemáme nárok na přestávku na oběd.“ ↓

T: „Nabízí škola možnost spolupráce s psychologem, ↓ ...právníkem ↓ nebo nějakou jinou osobou ... nebo organizací, se kterou můžete řešit vzniklé problémy?“ ↑

DA3: „Jsou tu dvě oblasti nebo místa, ↓ na které se můžeš obrátit v případě potíží. ↓ Jedním místem je sborovna, ↓ kde jsou všichni učitelé, ↓ je to důležité, protože s nimi můžeš sdílet to, ↓ co ti šlo dobře ... nebo špatně, je to takový druh podpory. ↓ Druhým místem je místní linka pro učitele, ↓ kam můžeš zavolat a říct, ... že tě znepokojuje něco ohledně práce, ↓... kolegů ↓... nebo nějaké třídy, cokoliv. ↓ Většinou nám poradí, ↓ abychom to řešili s někým kompetentním ve škole.“ ↓

T: „Jak vnímáte postavení učitele ve společnosti?“ ↑

DA3: „Zlepšuje se to. ↓ Myslím si, ↓ že lidé si » stále více uvědomují, jak těžká práce to je, ↓ náročná, unavující. ↓ Lidé naši práci začínají oceňovat. ↓ Skutečně ↓ jsme lidé, kteří těžce pracují. ↓ Ale na druhé straně » to ocenění není ještě takové, jaké by mělo být.“ ↓

T: „Jaké máte možnosti ... se dále vzdělávat? ↑ Dostáváte nějaké nabídky kurzů, ... školení ...a podobně?“ ↑

DA3: „Ano, ↓... můžeme studovat ↓ a většina učitelů je v tomto směru podporována, ↓ když se chtějí dále vzdělávat.“ ↓

T: „Jaké materiály můžete používat při výuce, ...popřípadě při přípravě materiálů na výuku?“ ↑

DA3: „Největším zdrojem nápadů ↓... » jsi ty sám, ↓ tvoje nadšení, ↓ motivace, ↓ znalosti, to, ↓ že přinutíš lidi něco dělat. ↓ Ale na druhé straně máme také spoustu učebnic, ↓ pracovních listů apod. ↓ Taky užíváme lidi jako zdroje, ↓ protože mají různé nápady, ↓ hodně toho navštívili ↓ a viděli, ↓ můžeme si navzájem tohle všechno povědět. ↓ Používáme noviny, ↓ časopisy, ↓ články, ↓ TV programy ↓ a ...hodně dalších věcí.“ ↓

T: „Je škola vybavena interaktivní tabulí,... počítačovou učebnou ...a ostatní technickým vybavením?“↑

DA3: „Každá třída ve škole má promítačku, ↓ takže můžeme zpřístupnit hodně slajdů, ↓ prezentací, ↓ fotek. ↓... Některé třídy mají i interaktivní tabuli, ↓ jsou to třídy na matematiku, angličtinu, přírodní vědy a dějepis.“ ↓

T: „Pokuste se popsat vztahy, ...jaké máte s rodiči dětí.“ ↓

DA3: „Myslím si, že stále více si učitelé uvědomují, jak jsou rodiče důležití. ↓ Je to víc a víc, ↓ ale abych se přiznal, tak rodiče nejsou šťastni, ↓ když se dozví, že je jejich dítě nevychované. ↓ Náš výchovný poradce kontaktuje rodič v případě jakýchkoli potíží.“ ↓

T: „Pořádáte nějaké výstavy, ↓...koncerty nebo projektové dny, ...které by posílily vztahy mezi školou ...a veřejností?“ ↑

DA3: „Ne, ↓ » žádné takové akce nepořádáme. ↓ Myslím si ale, ↓ » že bychom měli. ↓ Je to skutečně » dobrý nápad. ↓ Někteří lidé, ti co tady pracují nebo bydlí, ↓ by mohli našim studentům předat svoje znalosti ohledně historie nebo zeměpisu.“ ↓

T: „Vyskytují se u Vás ve škole žáci ...se speciálními vzdělávacími potřebami?“ ↑

DA3: „Máme tu nějaké, ↓ ale naše škola není dobře architektonicky řešena. ↓ Jsou tu všude schody ↓ a to není moc praktické.“ ↓

T: „V případě žáka, ...který má zdravotní postižení, ...máte možnost spolupracovat s asistentem?“↑

DA3: „Ne, ↓ » nemáme. ↓ Máme akorát speciálního pedagoga, který učí studenty, kteří mají problémy s učením, ↓ ale ne pro studenty s postižením. ↓ Ne, ↓ nemáme.“ ↓

T: „Můžete popsat, ↓...jaký je Váš postup, ↓ ...když se dozvíte, ...že je ve Vaší třídě žák se speciálními vzdělávacími potřebami?“↑

DA3: „Mně jako učiteli ↓ pomáhá ten speciální pedagog s učením studentů, které mají problémy s učením. ↓ Je to pro mě jednodušší ↓ a taky mi to ušetří nějaký čas. ↓ Ale na druhé straně, ↓ není v každé mé hodině. ↓ Máme na škole pouze » jednoho speciálního pedagoga, který pomáhá všem učitelům ve škole. ↓ Takže to záleží na mě, jestli si něco zjistím ohledně těchto studentů ↓ a připravím si pro ně nějaké zvláštní materiály.“ ↓

T: „Vyčerpala jsem už všechny otázky, ...které mě zajímaly. ↓ Chtěla byste ještě doplnit nějakou odpověď,popřípadě se na něco zeptat mě?“↑

DA3: „Ne, ↓ díky.“ ↓

T: „Děkuji za rozhovor. ↓A jak už jsem zmínila na začátku, ↓...tak všechny informace budou zpracovány anonymně. ↓Nashledanou. ↓

DA3: „Bylo mi potěšením. ~ Úplně bez problémů. ↓ Naschle.“ ↓

PŘÍLOHA Č. 6

Přepisy rozhovorů uskutečněné v Anglii (originály)

Rozhovor č. 1

T: „Hello, ...my name is Jana Riedlová, ↓....I am a studentof Technical University in Liberecin the Czech Republic ↓ and I have chosen the topicfor my diploma thesis ↓in which... I try to comparethe work conditions ...of the teacher at basic schoolin the Czech Republic and in England. ↓ All the pieces of informationwill be dealt with anonymity. ↓ Do you agree with recording this interview?” ↑

DA1: „Hello, never mind. ... ↓ You´re welcome.” ↓

T: „At the beginning of this interview, ↓ ...please introduce yourself, ↓....say your name,the first name is enough, ↓... your age, ↓...the years ↓...which you have spent at school by teaching and ...which subject you teach.” ↓

DA1: „My name is Anthony, ↓ ...I am 28 years old, ↓ ...I´ve been teaching for ... 4 years and I teach science.” ↓

T: „How many hours ↓per week ↓ ...do you spend at school? ↑ Do you have ...any other duties? ↑ I mean by this ↓...if you have to have ...the supervisions at the corridors ↓...and in the dining-hall, ↓ ...then to decorate the notice boards, ↓...to look after the library and ... something like this. ↓And could you count ↓....how many hours does it take?” ↑

DA1: „Think,...± for a week, 20 hours a week, 21 hours a week. ↓ Something like that. ↓ Two times a week have to stay at corridors during the break time. ↓ At the beginning of day before the classes, ↓ there´s a school club, I have a group of ...20, 30 children and I look after that class, ↓ I see them every day, ↓ I´m not teaching them. ↓ You take the register at the beginning of the day and you observe them there. ↓ I have my room, so I make, ↓ try make it nice, ~ I´m not very good at that, I´m a little bit messy. ↓ And I have to check homework, ↓ it takes too many hours, ↓I am trying to make it easy for myself, ... so I give homework that I can check quickly. ↓ Even if I´m doing well, ↓ might take three

hours a week or sometimes more than five hours a week. ↓ I arrive at 7 o'clock in the morning ↓ ... and start work ... maybe 20 past seven and then I leave usually about ... 6 or half past 6. ↓ And I'm just working all the time ↓ and maybe ... I have 10 minutes for tea, a cup of tea, maybe ... two or three times during the day. ↓ I have to work » really really hard.” ↓

T: „Does your school ↓...offer the cooperation ↓...with the psychologists, ↓...the lawyers ↓...or with the other persons ↓...or organizations when you have any problems?”↑

DA1: „No, ↓ just friends, mainly colleagues. ↓ Then we have Union, ↓ pretty much teachers are at Union ...and they have people you can go to if you have problems, ↓ so, ↓ say the most common problems are with behaviour, ↓ specially, » if you are a man and you're teaching, ↓ girls make very serious problem that happens, ↓ so, ↓... if you have problem like that, you go to the Union. ↓ They give an advice,... a support, if you have psychological difficulties, ↓ ... they represent you in courts, if you have any problems. ↓ It's not compulsory to be there » but you'd be stupid if you didn't, really.” ↓

T: „What do you think ↓...about the reputation of the teachers?”↑

DA1: „I mean, it's quite good. ↓ People respect teachers. ↓ Yeah,... I think so, ↓ British teachers have respect, » definitely.” ↓

T: „What are your possibilities ↓ ...to study? ↑ Can you attend ↓...any courses or seminars?”↑

DA1: „At the moment it's quite reduced. ↓ But I think ... they're trying to change that, they want to make some upgrades. ↓ And I think ... if I would, I could.” ↓

T: „What materials ↓... do you use in the lessons ↓...or when you make a preparing ↓...of the lesson?”↑

DA1: „Resources is fine. ↓ I just have to ask ... when I need anything and I usually have it.” ↓

T: „Does your school ↓...provide an interactive board, ↓... PC room ↓...and other technical stuff?”↑

DA1: „We have lots of interactive white boards, ↓ computers, ↓ a laptop, most teachers get a laptop, ↓ copying device no problem, ↓ DVD player, ↓ TVs and as a science teacher ... I use lots of extra equipment and it's not a problem.” ↓

T: „Please, ↓... try to describe ↓... the relationship with the parents.” ↓

DA1: „Usually you get in touch with parents because there's problem. ↓ When you need to contact the parents, ↓ you only pick up the phone, » it's not a problem. ↓ Every year you have at least one parents evening, ↓ so in one year ... you see every single parent of every child you teach and » we have to write reports twice a year, ↓ so that's the contact we have with parents. ↓ As there are any other concerns, we can just bring them up.” ↓

T: „Do you organise ↓... any exhibitions, ↓... concerts or projects ↓...which support relationships ↓...between the school and public?”↑

DA1: „Well, ↓ some teachers did last year a party, ↓ it was something like a play, ↓ a big theatre production and so, lots of parents, ...if their child was in the play, ...came to see the play, ↓ it was quite a big thing, there were, ... 500 or 600 parents came to see, ↓ so that's quite nice ↓ and there's a summer fair where they do, ehm, they sell biscuits, ↓ cakes and that sort of thing and trying raise some money for the school. ↓ So,... they do that once a year. ↓ So, the parents can get involved ↓ and every school has,... will be called it like PTA,... the parents and teachers association ... and parents can get involved that's usually for raising money for projects and their children. ↓ That's it.” ↓

T: „Do you have ↓...any pupils ↓... with special educational needs?”↑

DA1: „In our school there are any students with disability. ↓ We have students only with learning difficulties, ↓ ...but not many of them.“ ↓

T: „If you have a student ↓...with special educational needs, ↓... can you cooperate ↓ with teacher's assistant?”↑

DA1: „We don't have any of them. ↓ That's a pity.“ ↓

T: „Are there any ↓ special procedures ↓ in teaching of class ↓... where a pupil ↓ with special educational needs is?”↑

DA1: „Our school doesn't provide any special teacher, ↓ so the responsibility lies on teachers. ↓ We have to manage with these students on our own.“ ↓

T: „So, ↓... this is everything from me. ↓ Would you like to complete ↓ any question ...or ask me?”↑

DA1: „No. Thank you.” ↓

T: „Thank you very much. ↓ And ...as I mentioned ↓ at the beginning of this interview, ↓ ... all the pieces of information ↓ ... will be dealt with anonymity. ↓ Bye.” ↓

DA1: „That's fine. ↓ Bye.” ↓

Rozhovor č. 2

T: „Hello, ...my name is Jana Riedlová, ↓....I am a studentof Technical University in Liberecin the Czech Republic ↓ and I have chosen the topicfor my diploma thesis ↓in which... I try to comparethe work conditions ...of the teacher at basic schoolin the Czech Republic and in England. ↓ All the pieces of informationwill be dealt with anonymity. ↓ Do you agree with recording this interview?” ↑

DA2: „, You're welcome.”↓

T: „At the beginning of this interview, ↓ ...please introduce yourself, ↓....say your name,the first name is enough, ↓... your age, ↓...the years ↓...which you have spent at school by teaching and ...which subject you teach.” ↓

DA2: „My name is Simone, ↓ I am 40 years old and I think I teach nearly ... 17 years, ... I teach English.” ↓

T: „How many hours ↓per week ↓ ...do you spend at school? ↑ Do you have ...any other duties? ↑ I mean by this ↓...if you have to have ...the supervisions at the corridors ↓...and in the dining-hall, ↓ ...then to decorate the notice boards, ↓...to look after the

library and ... something like this. ↓ And could you count ↓ ... how many hours does it take?" ↑

DA2: „Except for I am a teacher; moreover I am one of the school managers. ↓ I work longer hours than the rest of the people here. ↓ So, I work from 8 a. m. to ... 5 or ... 6 p. m. in the evenings. ↓ I don't do the lunch duties and break time duties, ↓ but generally I help with discipline, ↓ ... cues and assembles and so on, ↓ I have lots of other responsibility, ↓ so, ↓ other member staff do the lunch duties and break time duties in the corridors and so on." ↓

T: „Does your school ↓ ... offer the cooperation ↓ ... with the psychologists, ↓ ... the lawyers ↓ ... or with the other persons ↓ ... or organizations when you have any problems?" ↑

DA2: „We do have national help line for teachers, ↓ you can ring there if you feel stressed, ↓ also we can talk to Union. ↓ If something is wrong, ... we can talk to Union. ↓ Union can make sure that at school is a good life work balance, ↓ so, you stop to stress about your work." ↓

T: „What do you think ↓ ... about the reputation of the teachers?" ↑

DA2: „It depends.... ↓ I think during twenty years ↓ the reputation of teachers declined. ↓ Generally, ... ↓ I don't think ↓ that teachers have much respect as it was twenty years ago. ↓ I think the relationship between teachers and students has changed. ↓ At the private sector » which is much more traditional, ↓ the relationship is good and the reputation is good. ↓ But in the general speaking ↓ I can say ↓ that some schools have problems with the discipline and with no friendly atmosphere to teachers." ↓

T: „What are your possibilities ↓ ... to study? ↑ Can you attend ↓ ... any courses or seminars?" ↑

DA2: „Now, I am doing Masters Degree in English that makes me very very busy, ↓ so I have no spare time. ↓ My headmistress knows ... that I am doing the course, ↓ because it's quite useful in my job I'm doing, ↓ so that's the reason why I am doing it. ↓ Sometimes you have to have permission, ... depending what you are doing, ... not always but sometimes." ↓

T: „What materials ↓... do you use in the lessons ↓...or when you make a preparing ↓...of the lesson?”↑

DA2: „We have very very large variety of materials which teachers can use. ↓ Really, ↓ if they ask for anything, ↓... they usually get it.” ↓

T: „Does your school ↓...provide an interactive board, ↓... PC room ↓...and other technical stuff?”↑

DA2: „Lots of computers, ↓ laptops ↓which you can use in the classrooms, ↓... projectors with a big screen, ↓ interactive white boards but we don't use them as much, ↓ now, ↓ ... we have anything else, so we don't need them as much.” ↓

T: „Please, ↓... try to describe ↓... the relationship with the parents.” ↓

DA2: „The cooperation with parents is very good here. ↓ The relationship between staff and parents is » very very good ↓ and the parents very support their children ↓ because they pay their education, ↓ they want the best for their children, ↓... they are very keen to doing well.” ↓

T: „Do you organise ↓... any exhibitions, ↓... concerts or projects ↓...which support relationships ↓...between the school and public?”↑

DA2: „We have variety of events where the parents come. ↓ We are doing trips ↓and parents can be part of it, if they want. ↓ We have fair ↓ and we have a ball ↓ that parents organize ↓ ... and we have an evening where different stores coming and sell their goods ↓ and parents organize that. ↓ We have many actions where parents get involved.” ↓

T: „Do you have ↓...any pupils ↓... with special educational needs?”↑

DA2: „Yes, ↓ we have a few students with disability, ↓ we have one girl who is deaf in one ear ↓ and we have a girl ↓ who has a bad leg and it's quite difficult for her to walk around. ↓We have the girls who help them, ↓ we have the butty system ↓ which means the girls carry bags and help the other girls to understand the girl with deafness. ↓ We don't tend to get many disabled students here ↓because of the building, ↓... lots and lots of stairs and steps ↓ and some students would have trouble getting around the school.” ↓

T: „If you have a student ↓...with special educational needs, ↓... can you cooperate ↓ with teacher’s assistant?”↑

DA2: „We don’t have any teacher’s assistant. ↓ We do have somebody ↓ who is in charge of students with special needs, ↓ special educational needs.” ↓

T: „Are there any ↓ special procedures ↓ in teaching of class ↓... where a pupil ↓ with special educational needs is?”↑

DA2: „As I said we have somebody who is in charge of students with special needs. ↓ His duties are to help these students ↓ and teachers with teaching them. ↓ The disadvantage is ↓ that we have only one of this special teacher, ↓ ... so he can’t be everywhere. ↓ So, the most responsibility is on the teachers. ↓ And I know ↓ ... from my own experiences ↓... that this is very very hard job.“ ↓

T: „So, ↓... this is everything from me. ↓Would you like to complete ↓ any question ...or ask me?”↑

DA2: „,,No. Thank you.” ↓

T: „Thank you very much. ↓ And ...as I mentioned ↓ at the beginning of this interview, ↓ ... all the pieces of information ↓ ... will be dealt with anonymity. ↓ Bye.” ↓

DA2: „You’re welcome.... Bye.” ↓

Rozhovor č. 3

T: „Hello, ...my name is Jana Riedlová, ↓....I am a studentof Technical University in Liberecin the Czech Republic ↓ and I have chosen the topicfor my diploma thesis ↓in which... I try to comparethe work conditions ...of the teacher at basic schoolin the Czech Republic and in England. ↓ All the pieces of informationwill be dealt with anonymity. ↓ Do you agree with recording this interview?” ↑

DA3: „, You’re welcome.” ↓

T: „At the beginning of this interview, ↓ ...please introduce yourself, ↓....say your name, ...the first name is enough, ↓... your age, ↓...the years ↓...which you have spent at school by teaching and ...which subject you teach.” ↓

DA3: „My name is Andrew, ↓ I am ... 43 and I’ve been teaching ... 20 years and I’m currently a head of geography ↓ at eleven to sixteen secondary school, ↓ mixed boys and girls.” ↓

T: „How many hours ↓per week ↓ ...do you spend at school? ↑ Do you have ...any other duties? ↑ I mean by this ↓...if you have to have ...the supervisions at the corridors ↓...and in the dining-hall, ↓ ...then to decorate the notice boards, ↓...to look after the library and ... something like this. ↓And could you count ↓....how many hours does it take?”↑

DA3: „I personally, ↓ I get to the school at ... half past seven in the morning ↓ and I leave » roughly five o’clock in the evening ↓ and I would expect to spend, ... Monday to Thursday about ten hours doing at home ↓ and maybe ... a couple of hours at weekend. We are expected to, » we have to do these activities. ↓ One day a week ↓ we have to do morning break and afternoon break duty ↓ which is 15minutes in the morning ↓ and 15 minutes in the afternoon, ↓ you can volunteer to do lunch time duty ↓and if you do, ↓ ... you get free lunch. ↓I don’t have time to do that. ↓ I sit down and talk to people ↓ but we are expected » to do that one day a week ↓ ... otherwise we loose the lunch break time.” ↓

T: „Does your school ↓...offer the cooperation ↓...with the psychologists, ↓...the lawyers ↓...or with the other persons ↓...or organizations when you have any problems?”↑

DA3: „There are two areas or two places ↓ where we can talk about problems. ↓ One is in a staffroom ↓ where all the teachers are, ↓ ... it’s very important because you can share what’s going wrong ↓... and what’s going well, ↓ it’s important, it’s a support from the teachers. ↓ But also the local affiliate ↓ which has got a dedicated phone line ↓ where we can ring up and say ... I’m concerned about, ↓... something to do with work ↓ or colleague ↓ or class whatever it is. ↓ Almost certainly we would be advised to go back to the school ↓ and talk it with somebody else↓ ... who can sort the problem out.” ↓

T: „What do you think ↓...about the reputation of the teachers?”↑

DA3: „Is getting better. ↓ I think↓ people now are » increasingly aware of what a hard job it is, ↓ demanding, tiresome. ↓ People are beginning to appreciate it. ↓ Actually, ↓... we are people who are working hard. ↓ But on the other hand » it’s not as high as should be.” ↓

T: „What are your possibilities ↓ ...to study? ↑ Can you attend ↓...any courses or seminars?”↑

DA3: „Yes, ↓... you can ↓ and most of the teachers will be encouraged to do that ↓ if they want.” ↓

T: „What materials ↓... do you use in the lessons ↓...or when you make a preparing ↓...of the lesson?”↑

DA3: „The biggest resources you have ↓ ... is » you, ↓ your enthusiasm, ↓ your motivation, ↓ your knowledge, ↓ to make the people want to work. ↓ But we also got a lot of textbooks, ↓ we have worksheets and so on. ↓ We use people as a resource ↓ cause they have an idea, ↓ they have been there ↓ and they saw this, ↓ they can share ideas together, ↓ we use newspapers, ↓ magazines, ↓ articles, ↓ TV programmes ↓ and ... more and more.” ↓

T: „Does your school ↓...provide an interactive board, ↓... PC room ↓...and other technical stuff?”↑

DA3: „Every classroom in our school, ↓ now, ↓ has a digital projector, ↓... so we can access a lot of slides, ↓ power point presentations, ↓ photos, ↓ ... some classrooms have an interactive white boards, ↓ for Maths, English, Science, History class.” ↓

T: „Please, ↓... try to describe ↓... the relationship with the parents.” ↓

DA3: „Increasingly I think teachers see how important parents are. ↓ It’s more and more but just to say ↓ they are not happy ↓ when they hear that their child is naughty. ↓ Our career master contacts the parents in case of any problems.” ↓

T: „Do you organise ↓... any exhibitions, ↓... concerts or projects ↓...which support relationships ↓...between the school and public?”↑

DA3: „No, ↓ » we don’t do any of these actions. ↓ From my point of view we » should do. ↓ It’s » really really good idea. ↓ Some people, who work and live here, ↓could pass on historical or geographical knowledge to our students.” ↓

T: „Do you have ↓...any pupils ↓... with special educational needs?”↑

DA3: „We do↓ but not many. ↓ Our school is not very well settled in terms of buildings. ↓ The stairs are everywhere ↓ and it’s not very practical.” ↓

T: „If you have a student ↓...with special educational needs, ↓... can you cooperate ↓ with teacher’s assistant?”↑

DA3: „No, ↓ » we don’t. ↓ We have a special teacher for teaching students with learning difficulties↓ but not for physical disabilities. ↓ No, ↓ we don ‘t.” ↓

T: „Are there any ↓ special procedures ↓ in teaching of class ↓... where a pupil ↓ with special educational needs is?”↑

DA3: „Me ↓ as a teacher ↓ helps a special teacher with teaching these students. ↓ So, it’s easier for me ↓ and it saves me a lot of time. ↓ But on the other hand, ↓ he is not there every time. ↓ We have » only one special teacher and he has to help every teacher at school. ↓ So, it depends on me if I find out information about these learning difficulties ↓ and prepare some extra materials for them.” ↓

T: „So, ↓... this is everything from me. ↓Would you like to complete ↓ any question ...or ask me?”↑

DA3: „No, thank you.” ↓

T: „Thank you very much. ↓ And ...as I mentioned ↓ at the beginning of this interview, ↓ ... all the pieces of information ↓ ... will be dealt with anonymity. ↓ Bye.” ↓

DA3: „,,It ´s a pleasure. ~ No problem. ↓ Bye.” ↓

